

MANJINSKI FORUM

Prosinac 2010.

Broj 42/Godina VII

Intervju s predsjednikom Savjeta za nacionalne manjine
RH Aleksandrom Tolnauerom

MANJINSKA SAMOUPRAVA PRUŽA PUNO VIŠE MOGUĆNOSTI NEGO ŠTO SE KORISTI

Često se zaboravlja da manjinska samouprava nije samo zato da se rješavaju problemi ili štite interese, već da manjinska samouprava otvara prostor da manjine svojim aktivnostima doprinesu i ukupnoj kvaliteti života neke lokalne zajednice i sredine. A manjine tome zaista mogu dosta doprinijeti i tako i afirmirati onaj postulat da su manjine zapravo naše bogatstvo, a ne opterećenje. Naravno, za tako nešto potreban je interaktivni odnos manjine i većinske sredine i zato govorimo o razvoju partnerskih odnosa i potrebi sustavne edukacije. Manjine su dio socijalnog kapitala svake sredine i one sredine, koje to shvate, lakše će pokrenuti neke svoje razvojne resurse i potencijale. Mi se ponekad previše iscrpljujemo u raspravama o manjkavostima i nedorečenostima zakona i odmah tražimo njihovu promjenu. Manjkavosti ima, ali se stvari ne mogu rješavati samo zakonima. S druge strane postoje i neiskorišteni i neostvareni potencijali pojedinih zakona pa tako i Ustavnog zakona. Umjesto stalne usredotočenosti da nešto u zakonu treba mijenjati, puno značajnije je stvarati jednu pozitivnu atmosferu za implementaciju zakona, atmosferu u kojoj će biti evidentno da implementacija manjinske politike predstavlja opće društveno dobro, a ne samo ostvarivanje nekog manjinskog interesa.

• Navršava se osam godina od usvajanja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Jedan od najznačajnijih novuma i kičma čitavog sustava nove manjinske politike bilo je uvođenje manjinske samouprave (vijeća i predstavnici). Kako na kraju drugog mandata manjinske samouprave ocjenjujete njeno funkcioniranje?

Mislim da danas imamo jednu objektivnu distancu za ocjenu onoga što se u sferi manjinske politike dogodilo od donošenja Ustavnog zakona 2002. do danas. Puno je segemenata manjinske politike koje je regulirao i potakao Ustavni zakon, ali po mom mišljenju jedan od najvažnijih aspekata tog zakona, bez sumnje, jeste da li su i u kojoj mjeri nacionalne manjine ušle u javni politički život, a mislim da tu imamo pozitivne rezultate. Manjine su danas realtivno snažno prisutne na hrvatskoj političkoj sceni i to je nepobitna činjenica i svojvrstan preduvjet da možemo dalje graditi i razvijati jednu kvalitetnu manjinsku politiku za koju smo se kao društvo opredijelili. Osim kulturne autonomije koja je dosegla visok nivo, zajedničkim radom i

manjinskih institucija i Savjeta i samih struktura vlasti (i Vlade i Sabora) mi danas osnažujemo političku infrastrukturu manjinske politike i afirmacije manjina, njihovog društvenog značaja i uloge i na drugim područjima. I odmah treba kazati da to nije rezultat samo nekih obvezza Hrvatske vezanih za pristupanje EU i međunarodne pritiske i uticaje, kako se to najčešće percipira, već i političkih shvaćanja da je za ukupnu demokratizaciju i stabilizaciju hrvatskog društva jedan od kamena temeljaca i kvalitetna manjinska politika.

(Nastavak na stranici 2)

Provedba Okvirne konvencije za
zaštitu nacionalnih manjina

PRAKSA JE VRLO ČESTO DRUKČIJA OD SLUŽBENIH IZVJEŠTAJA

U organizaciji Ureda za nacionalne manjine Vlade RH i Savjeta za nacionalne manjine u Zagrebu je 9. prosinca organiziran seminar o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, ključnog međunarodnog dokumenta vezanog za manjinska prava. Na seminaru su prezentirani dokumenti Treće mišljenje o Hrvatskoj Savjetodavnog odbora Vijeća Europe za provedbu Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina te Očitovanje Vlade RH u vezi toga dokumenta. U četiri radne grupe sudionici seminara obradili su probleme nacionalnih manjina na području obrazovanja i medija, pitanja sudjelovanja nacionalnih manjina u procesu odlučivanja, ostvarivanja kulturne autonomije te povratka i stambenog zbrinjavanja.

Mr.sc. Milena Klajner, članica Savjetodavnog Odbora za praćenje Okvirne konvencije, istaknula je da hrvatsko zakonodavstvo i Ustav u najvećoj mjeri odgovaraju odredbama Konvencije, a Vlada je i stvarnim djelovanjem podupirala ostvarivanje prava nacionalnih manjina te

(Nastavak na stranici 4)

Seminar o provedbi Okvirne konvencije

MANJINSKA SAMOUPRAVA PRUŽA PUNO V

Aleksandar Tolnauer

(Nastavak sa stranice 1)

• **Konkretno, koliko je manjinska samouprava zaista saživjela, koje je efekte do sada postigla?**

Što se tiče manjinske samouprave, vijeća i predstavnika, uspostavili smo jednu vrlo zahtjevnu i kvalitetnu manjinsku političku infrastrukturu, ali moramo priznati da uza sve pomake još je uvijek nismo uspjeli u potpunosti staviti u funkciju i postići sve ono što je zakon u tom smislu predvidio. Ali, daleko od toga da je odgovornost samo na tijelima manjinske samouprave. Identificirali smo niz problema među kojima treba istaći da i mnoge regionalne i lokalne vlasti, ni financijski, ni kadrovski, nisu u stanju osigurati nužnu podršku tijelima manjinske samouprave. Uza sva naša nastojanja i brojne edukacijske akcije koje smo poduzimali u proteklom razdoblju, moramo ponovno konstatirati da je još uvijek prisutan, da tako kažemo, edukacijski deficit na obje strane i unatoč svim našim naporima još uvijek ima dosta neshvaćanja u poimanju uloge i odnosa vijeća i predstavnika sa lokalnim vlastima. To i dalje ostaje jedan od krucijalnih problema i izazova i u budućem našem djelovanju i moramo razmišljati kako uspostaviti jedan mehanizam kontinuiranog i sustavnog educiranja svih čimbenika u širem polju funkcioniranja manjinske samouprave.

No, da vijeća imaju nesumnjivi potencijal, potvrđuje činjenica da vi imate pojedinih županija, gradova pa i općina gdje su vijeća u potpunosti preuzela ulogu koja im je namijenjena i funkcioniraju vrlo efikasno na obostrano zadovoljstvo. Istina je, ti su primjeri u manjini, ali njih ima i šire se.

ODNOS S LOKALNIM VLASTIMA OSTAJE NAJVEĆI PROBLEM

• **U čemu su najveća neshvaćanja kod tijela manjinske samouprave?**

Ta neshvaćanja posebno naglašeno dolaze do izražaja u raspravama o nadležnostima vijeća i predstavnika u kojima se često izražava nezadovoljstvo savjetodavnom ulogom tijela manjinske samouprave jer se misli da je to glavni uzrok njihove neefikasnosti. No, pri tome se zaboravlja da vijeća i predstavnici jesu po zakonu savjetodavni organ, ali su istovremeno i sastavni dio lokalne

samouprave i mi moramo afirmirati taj princip partnerstva sa lokalnim i regionalnim vlastima. I tamo gdje stvari upravo tako funkcioniraju, a takvih primjera ima, mi imamo i kvalitetnu manjinsku samoupravu koja rješava manjinske probleme, štiti manjinske interese, ali i afirmira manjinsku poziciju i njihovu ulogu u društvu. No, mi nažalost često zaboravljamo da manjinska samouprava nije samo zato da se rješavaju problemi, štite interesi itd., već da manjinska samouprava otvara prostor da manjine svojim aktivnostima doprinesu ukupnoj kvaliteti života neke lokalne zajednice i sredine. A manjine tome zaista mogu dosta doprinijeti i tako i afirmirati onaj postulat da su manjine zapravo naše bogatstvo, a ne opterećenje. Naravno, za tako nešto potreban je interaktivni odnos

i manjine i većinske sredine i zato govorimo o razvoju partnerskih odnosa i potrebi sustavne edukacije. Manjine su dio socijalnog kapitala svake sredine i one sredine, koje to shvate, lakše će pokrenuti neke svoje razvojne resurse i potencijale. Mi se ponekad previše iscrpljujemo u raspravama o manjkavostima i nedorečenostima zakona i odmah tražimo njihovu promjenu. Manjkavosti ima, ali se stvari ne mogu rješavati samo zakonima. S druge strane postoje i neiskorišteni i neostvareni potencijali pojedinih zakona pa tako i Ustavnog zakona. Smatram kako je umjesto stalne usredotočenosti da nešto u zakonu treba mijenjati, puno značajnije stvarati jednu pozitivnu atmosferu za implementaciju zakona, atmosferu u kojoj će biti evidentno da implementacija manjinske politike predstavlja opće društveno dobro, a ne samo ostvarivanje nekog manjinskog interesa. Za to postoji uporište u Ustavnom zakonu i to treba razvijati i zato treba osposobiti i educirati sve čimbenike manjinske politike, a poglavito manjinsku samoupravu.

INTERAKTIVNI ODNOS MANJINA I NJIHOVIH VEĆINSKIH SREDINA

• **Koji još problemi, po vašem mišljenju, značajno utječu na funkcioniranje manjinske samouprave?**

Drugi značajan problem, koji blokira uspješniji rad manjinske samouprave jeste što između vijeća i udruga postoji jedno nerazumjevanje, uspostavlja se jedan odnos konkurencije umjesto suradnje i nadopunjavanja. Za to ne postoje nikakvi razlozi. Vijeća su legitimno izabrana tijela koja predstavljaju određenu nacionalnu manjinu i na njima je da, između ostaloga, stvaraju uvjete za rad udruga nacionalnih manjina.

Dakle i tu imamo dosta lutanja i nerazumjevanja izvornih intencija, kako onih zakonskih, tako i ukupne manjinske politike koju provodimo u hrvatskom društvu. I u vezi s ovim problemom potvrđuje se potreba da, ako želimo doprinijeti daljnjem razvoju manjinske samouprave, mi moramo nastaviti s intezivnim oblicima edukacije svih aktera manjinske politike, što znači i predstavnika vlasti i članova manjinske samouprave, ali i predstavnika drugih manjinskih institucija.

Isto tako vrlo je značajno da radimo na poboljšanju sastava manjinske samouprave pri čemu

posebno želim naglasiti potrebu uključivanja mladih pripadnika nacionalnih manjina u rad manjinske samouprave.

• **Stječe se dojam da se teško ostvaruje kvalitetniji kadrovski sastav tijela manjinske samouprave i da je to jedan od razloga problema u njihovom funkcioniranju?**

Jedan od uvjeta uspješnijeg i kvalitetnijeg rada manjinske samouprave nesumnjivo je poboljšavanje dobne i obrazovne strukture tijela manjinske samouprave, tamo gdje je to moguće (naime vi jednostavno imate manjih sredina gdje je kronični nedostaje mladih i obrazovnijih ljudi i gdje se na tom planu ne može bogzna što učiniti). Ali sigurno je da ima i puno sredina gdje se interes za sudjelovanje u manjinskoj samoupravi može povećati i podignuti na jedan kvalitetniji nivo. Ja bih rekao da interes za sudjelovanjem u radu manjinske samouprave ovisi i o sadržajima kojima se bave tijela manjinske samouprave. I, ako vi želite da mladi i obrazovniji ljudi nađu interesa za rad u manjinskoj samoupravi i da se kandidiraju na izborima, vi morate otvoriti prostor za sadržaje rada koji su primjereni njihovim interesima, potrebama, vizijama. Manjinska samouprava, koja razvija i jača socijalni kapital svoje manjinske zajednice, svoje lokalne zajednice, jeste ona manjinska samouprava u kojoj će poželjeti raditi i biti aktivni i mnogi mladi i obrazovniji pripadnici nacionalnih manjina. Dakle, to je jedan interaktivni proces koji traži, ali i obećava novu kvalitetu. Ali u tom procesu i u tom odnosu i same manjinske zajednice moraju i mogu pokazati jedan aktivniji odnos prema svojim sredinama, prema svojim lokalnim zajednicama. Nekad su manjinske zajednice previše okrenute same sebi i taj odnos treba mijenjati.

PARTNERSKI SU ODNOSI UVJET KVALITETNE MANJINSKE POLITIKE

• **Do sada se u pozitivnom kontekstu Savjet vrlo često isticao po vrlo uspješnom financiranju kulturnih programa nacionalnih manjina (kulturne autonomije). Može li Savjet potaknuti i neka pitanja o kojima ovdje govorite?**

Savjet se istakao vrlo dobrom politikom financiranja programa udruga i ustanova nacionalnih manjina za ostvarivanja programe kulturne autonomije, ali to ni izdaleka ne iscrpljuje rad i djelovanje Savjeta. Savjet se bavi nizom drugih pitanja, te predlaže tijelima državne uprave različite mjere za unpređenje položaja nacionalnih manjina. Savjet je sudjelovao u pripremi i izmjeni relevantne zakonske regulative vezane npr. za poznati članak 22. (zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u sudstvu i javnim službama), preko pitanja povrata i posebno povrata imovine, statusnih pitanja, službene uporabe jezika nacionalnih manjina itd. Ono što držimo izuzetno vrijednim u našem radu jeste činjenica da smo jednim sustavnim, upornim i strpljivim radom uspjeli izgraditi jedan partnerski odnos s Vladom kroz koji se mnoga pitanja postupno stavljaju na dnevni red i rješavaju. Savjet je autonomno tijelo što se nedovoljno zna i shvaća u javnosti, a stručna služba Savjeta jeste pri Vladi kako bi Savjet mogao sudjelovati u radu Vlade u vezi pitanja koja se tiču nacionalnih manjina. No, upravo je uspostava tog partnerskog odnosa s Vladom omogućila jednu kvalitetnu, stabilnu i rekao bih prosperitetnu manjinsku politiku u Hrvatskoj. Mi bismo željeli da taj partnerski odnos prenesemo i implementiramo i na drugim razinama vlasti jer on stvara uvjete za kvalitetnu

IŠE MOGUĆNOSTI NEGO ŠTO SE KORISTI

implementaciju manjinske politike. Smatram da smo upravo takvom politikom i takvim odnosima partnerstva otvorili procese da se nacionalne manjine, zadržavajući svoju osobnost, vrlo uspješno integriraju u hrvatsko društvo i sada idemo dalje prema procesu inkluzije koji treba dati još jednu novu kvalitetu.

A što se tiče dodjele samih sredstava za programe kulturne autonomije treba znati da ničiji program nije rezerviran jednom za svagda već je isključivi kriterij kvaliteta tih programa. Mi ne podražavamo "etnobiznis" već se držimo naših prihvaćenih i vrlo transparentnih kriterija što neke udruge ne shvaćaju ili ne prihvaćaju pa nam pokušavaju docirati. Savjet radi sukladno Ustavnom zakonu, podnosi Vladi I Saboru Izvješća koja su do sada uvijek u potpunosti prihvaćena, prolazi učestalo reviziju i djeluje transparentno (sve objavljujem i na našim internetskim stranicama). Mi koristimo i dijelimo proračunski novac, novac naših građana i prema tome imamo veliku odgovornost. A činjenica da u proteklih osam godina nije bilo nikakvih nepravilnosti u našem radu to, mislim, bjelodano potvrđuje. Kvaliteta programa, transparentni kriteriji i odgovornost za utrošena sredstava to je način na koji mi radimo.

• Ima dosta neshvaćanja nekih važnih pitanja ostvarivanja manjinske politike, pa se npr. često upire prstom u određene aspekte pozitivne diskriminacije i pokušava sugerirati da su pripadnici nacionalnih manjina privilegirani, odnosno da ostvaruju više prava nego drugi. Kako vi vidite te probleme?

Pozitivna diskriminacija svakako ima veliku ulogu u osiguravanju kvalitete manjinske pozicije u nekom društvu, ali, slažem se, ima dosta neshvaćanja uloge i značaja pozitivne diskriminacije i onoga što se s njom želi i može riješiti. Odatle i te neosnovane primjedbe o "privilegiranosti" i "višku prava", navodno, većim pravima. Različiti vidovi pozitivne diskriminacije od izbora pa dalje trenutno su nužni upravo kako bi se osigurala jednakopravnost nacionalnih manjina. Iz niza razloga ta je jednakopravnost bila ugrožena i često je i dalje na kušnji i zato i imamo pozitivnu diskriminaciju. No, mi ne smatramo da je pozitivna diskriminacija nešto što je zauvijek dano i nepromjenljivo. Taj princip treba koristiti za jedno razdoblje u kojem treba prevladati uzroke stanja koji su doveli do njegova uvođenja. Ako ćemo u budućnosti, a mislim da hoćemo, stvoriti jedno kvalitetnije demokratsko ozračje, jednu kvalitetniju socio-kulturnu atmosferu, ako ćemo ojačati elemente kulture tolerancije u našem društvu itd onda će dijelom, pa možda i u cijelosti, pozitivna diskriminacija postati nepotrebna. Ali budimo realni i priznajmo da na tome još moramo puno, puno raditi kako bi manjine postale zaista potpuno ravnopravni segment i našeg društva i naše kulture. Nedavno je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa organiziralo jednu vrlo važnu raspravu "Uključivanje kulture i identiteta nacionalnih manjina u redovite nastavne programe". Nažalost, tu postoje velike slijepe zone, a one su itekako važne, ne samo za nacionalne manjine i njihovu afirmaciju, već i za čitavu hrvatsku kulturu. U društvu se nedovoljno shvaća da smo svi mi osiromašeni ako isključimo manjine i manjinski doprinos našoj ukupnoj kulturi. Ali ako razvijamo svijest (i otvaramo prostor u obrazovanju) o doprinosu pojedinih manjinskih zajednica i manjinskih kultura našem ukupnom nacionalnom razvoju, našoj ukupnoj nacionalnoj baštini, onda, između ostaloga, radimo i na stvaranju uvjeta jedna-

kopravnosti i postupno stvaramo pretpostavke za eliminiranje ili reduciranje instituta pozitivne diskriminacije.

POZITIVNA DISKRIMINACIJA NE MORA BITI ZA UVIJEK

• Nemoguće je u tom kontekstu ne do-taknuti ulogu medija. Ima li tu pozitivnih pomaka?

Možda taj odnos medija s kojim smo mi izrazito nezadovoljni, najbolje ilustrira zadnja sjednica Savjeta na kojoj smo mi raspravljali o popisu stanovništva koji će se održati sljedeće godine. Popis je od izuzetnog značaja za društvo, a posebno i za nacionalne manjine jer iz tog popisa proizlaze i neka njihova prava. Na sjednici su sudjelovali i predstavnici Državnog zavoda za statistiku, Ministarstva uprave itd., međutim nije bilo nikoga od medija. Po prvi put u osam godina našeg rada nije došla ni Prizma. Zašto? Nisu imali kameru na raspolaganju. To je ipak nedopustivo, bez obzira što mi apsolutno shvaćamo da je tog momenta, sigurno, bilo i drugih važnih tema na hrvatskoj političkoj sceni koje je javna televizija morala pokriti. Ali indikativno je da među prioritetima javne televizije nikad nisu manjine i slične teme (jer znamo da npr. i javno pravobraniteljstvo ima iste probleme), već se te teme žrtvuju zbog bilo kojeg drugog problema koji se u tom momentu nametne. Ozbiljno razmišljamo da pokrenemo jednu dobrotvornu akciju kako bi se kupila posebna kamera za emisiju Prizma da bi ta vrijedna emsija imala elementarne pretpostavke za svoj rad, što joj u sustavu javne televizije, izgleda nije uvijek osigurano.

• Približavano se kraju pregovora sa EU. Koliko to pomaže kvalitetnijem ostvarivanju manjinske politike u Hrvatskoj?

Mi se nalazimo pred vrlo zahtjevnim zadatkom zatvaranja poglavlja 23 (slobode, demokracija, pravna sigurnost, ljudska prava, socijalna država itd.) koje je vrlo bitno za manjine. No, ono što se nedovoljno zna jeste da je ostvarivanje manjinske politike puno doprinijelo afirmaciji Hrvatske. Nama često dolaze predstavnici međunarodne zajednice, veleposlanici itd. i pitaju nas o stvarnom stanju i mi govorimo vrlo transparentno i iskreno o velikom napretku što se tiče prava nacionalnih manjina, no malo tko to u ovoj zemlji registrira. A to bi u svakom slučaju moglo pomoći da se mijenjaju negativni stereotipi o nacionalnim manjinama. Mi smo uspjeli da neka ključna egzistencijalna pitanja s kojima se suočavaju nacionalne manjine, od problema zapošljavanja pa dalje, postanu sastavni dio rada Vlade i taj se odnos cijeni. Moramo znati odgovoriti izazovima vremena, ali u Hrvatskoj je, nažalost, vrlo razvijena kultura neslušanja (drugoga) i to je jedno immanentno obilježje našeg društva.

Ključna mjerila u kvaliteti ljudskih prava su prava manjina. Dakle, svih manjina, a treba znati da svatko prije ili kasnije dođe u situaciju da bude manjina.

Nešto što je od izuzetnog značaja za Hrvatsku i možda jedna od najvažnijih svrha ulaska RH u EU je postizanje i podizanje kvalitete ljudskih prava. Europa u praksi često ni sama nije dosegla one standarde koje nama nameće, ali to je realna odnos snaga. Ali ljudska prava su, nesumnjivo, najprije naš interes!

Treba jačati tolerancije jer smo trenutno u situaciji kriza i recesija kada uvijek prijeti opasnost da se opće društvene frustracije okrenu i

usmjere prema nekim manjinskim skupinama. To je, nažalost, povijesni model.

MANJINSKA POLITIKA AFIRMIRA HRVATSKU

• U 2011. trebaju se održati treći izbori za manjinsku samoupravu. Kakve pouke može- mo izvući iz dosadašnja dva izborna ciklusa, odnosno kako se za te izbore pripremiti?

Mi smo već počeli s tim pripremama na sjednici savjeta koji smo imali 14. listopada. Tada smo Vladi uputili zahtjev u vezi izbora koji bi se trebali održati u svibnju 2011. da se planiraju posebna sredstva za predizborne edukacijske i informativne aktivnosti provođenja javne kampanje za te izbore. Vlada je, za sada, taj naš zahtjev akceptirala, ali nikakvih odluka još nema. Za protekle izbore Savjet je za te namjene aplicirao na sredstva EU (CARDS program) i ostvario vrlo značajnu promotivnu kampanju kako bi se podigla razina motiviranosti nacionalnih manjina, ali kako bi se i naširoj javnosti prezentirao i objasnio značaj manjinskih izbora. Izlaznost na tim izborima je bila 12,76 posto sa čime mi nismo zadovoljni (iako kada se to stavi u realne okvire i relativne odnose te brojke korespondiraju npr. izlasku na lokalne izbore). No, također treba istaknuti da ta izlaznost nije bila ista kod svih manjina te da su neke manjine ostvarile izlaznost od preko 30 posto što samo pokazuje da ovaj problem zahtijeva jedan kompleksniji pristup.

Nama se približavaju novi izbori, ali za sada se još ništa ne priprema na tom planu. Mislim da nas očekuje silan napor kako bismo motivirali pripadnike nacionalnih manjina na što veći izlazak, kako bismo osigurali novu kvalitetu u izboru manjinske samouprave i kako bismo uopće te izbore iskoristili za dodatnu afirmaciju nacionalnih manjina i manjinske politike u Hrvatskoj, ali i za jačanje ozračja i kulture tolerancije u hrvatskom društvu. Savjet će tome dati maksimalan doprinos, ali u tome veliku ulogu moraju odigrati i manjinske udruge i sadašnja vijeća, ali i sve relevantne društvene i političke institucije koje to moraju omogućiti.

• Osim izbora u 2011. očekuje nas i popis stanovništva. Kakva je tu situacija?

Popis stanovništva je od krucijalne važnosti za nacionalne manjine. Jer upravo iz broja pripadnika nacionalnih manjina proizlaze mnoga prava i statusi koje nacionalne manjine imaju, posebno kada je riječ o političkom zastupanju, ali i nekim drugim pravima kao što je npr. službena uporaba vlastitog jezika. Savjet je i to pitanja već stavio na dnevni red i uputio određene zahtjeve prema Vladi. Vlada nas je izvjestila da je određena sporna pitanja prosljedila nadležnim ministarstvima. Tu svakako spada problem da u nekim jedinicama lokalne i regionalne samouprave svatko na svoj način, selektivno tumači članak 4. Ustavnog zakona koji garantira svakom pripadniku nacionalne manjine da se kao takav izjasni potpuno slobodno. Naime, u nekim okolnostima ljudi su se izjašnjavali na jedan način, a sada se žele izjašnjavati drugačije i to je njihovo pravo. Mi smo sada zatražili od Vlade i Ministarstva uprave da se da jedno jedinstveno tumačenje kako će se to rješavati jer svaki građanin ima pravo biti ono čime s osjeća. Tu je i dalje niz problema na koje upozorava Srpsko narodno vijeće od izbjeglica do potrebe stvaranja jedne pozitivne atmosfere za slobodno izjašnjavanje nacionalne pripadnosti i o tome ćemo sigurno povesti računa.

PRAKSA JE VRLO ČESTO DRUKČIJA OD SLUŽBENIH IZVJEŠTAJA

Rasprava na seminaru o Okvirnoj konvenciji
(Nastavak sa stranice 1)

uspostavila dijalog nužan za ozračje tolerancije, dobre volje i prihvaćanje različitosti.

Iznijevši podatke kako je u proteklom razdoblju ostvaren napredak u svim područjima, od kulturne autonomije do poboljšanja uvjeta života Roma, Klajner je dalje istaknula da je u provedbi zakona važna i uloga lokalnih vlasti koje su do sada kada je riječ o Okvirnoj konvenciji i domaćem zakonodavstvu u području manjinskih prava samo djelomično ispunile svoju ulogu te da nije uspostavljena odgovarajuća suradnja s predstavnicima nacionalnih manjina.

Predstavnici nacionalnih manjina, saborski zastupnici, ali i predstavnici manjinske samouprave i udruga upozorili su da je praksa vrlo često drukčija od službenih izvještaja te da su brojna područja u kojima je napredak spor, kontroverzan ili ga uopće nema.

U svom dokumentu (Treće mišljenje o Hrvatskoj) Savjetodavni odbor ističe da je Hrvatska od kako je 1997. potvrdila Okvirnu konvenciju, pojačala napore koje ulaže u zaštitu nacionalnih manjina, ali su iznijeti brojni aktualni problemi u ostvarivanju manjinskih prava te su predloženi zaključci koji bi trebali biti podloga za predstojeće preporuke Odbora ministara o Hrvatskoj. Savjetodavni odbor ističe kako očekuje nastavak dijaloga s vlastima u Hrvatskoj te ih poziva da javnost upoznaju s ovim dokumentom.

Iz materijala Savjetodavnog odbora Vijeća Europe za praćenje provedbe Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina "Treće mišljenje o Hrvatskoj" (Zaključci se temelje na podacima sadržanim u Državnom izvješću primljenom 12. listopada 2009. i drugim pisanim izvorima te na podacima koje je Savjetodavni odbor dobio od vladinih i nevladinih izvora tijekom svoga posjeta Zagrebu i Vukovaru 22.-26. veljače 2010. godine).

III. ZAKLJUČCI

Savjetodavni odbor smatra da bi ove zaključne napomene mogle poslužiti kao temelj za zaključke i preporuke koje će prihvatiti Odbor ministara u odnosu na Hrvatsku.

Pozitivni pomaci nakon dva kruga praćenja provedbe:

1. Hrvatska je nastavila s pozitivnim pristupom u odnosu na proces praćenja provedbe i poduzela je korisne korake s ciljem širenja rezultata prvih dvaju krugova praćenja provedbe. Vlasti su u praksi nastavile s inkluzivnim postupkom kada je riječ o komunikaciji s predstavnicima nacionalnih manjina.

2. Otkako je 1997. godine potvrdila Okvirnu konvenciju, Hrvatska je nastavila ulagati napore u zaštitu naci-

onalnih manjina. Vlasti nastavljaju pokazivati svoju predanost provedbi tog međunarodnog ugovora i na njega su se oslonile prilikom izrade Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, koji je na snagu stupio 2002. godine.

3. Poduzete su mjere radi unaprjeđivanja zakonodavnog okvira za sprječavanje i suzbijanje diskriminacije. Godine 2008. donesen je Zakon o suzbijanju diskriminacije. Ovlašti za njegovu provedbu dane su Uredu pučkog pravobranitelja, čime je taj Ured postao glavno tijelo za zaštitu ljudskih prava, pri čemu je naglasak stavljen na promicanje ljudskih prava. Nadalje, Zakonom je u hrvatski pravni sustav uvedeno načelo prebacivanja tereta dokazivanja, a u njemu je sadržana i odredba koja omogućava trećim stranama da u postupcima vezanim uz diskriminaciju sudjeluju kao "prijatelji suda" (*amicus curiae*).

4. Uz ispunjavanje svoje osnovne uloge praćenja provedbe propisa, Ured pučkog pravobranitelja je osmislio programe podizanja svijesti za potrebe sudaca i pravnika, a sve kako bi ih se upoznao s postojećim mogućnostima pružanja pravne zaštite u slučajevima diskriminacije. Veliku zabrinutost izaziva činjenica da počinitelji etnički motiviranih izgređa, osobito protiv osoba srpskog i romskog podrijetla, i dalje prolaze nekažnjeno, a napore koje Ured pučkog pravobranitelja ulaže u traženje pravne zaštite u takvim slučajevima zaslužuju snažnu potporu.

5. Napredak koji je ostvaren u povratu imovine kao i u stambenom zbrinjavanju bivših nositelja stanarskog prava imao je povoljan učinak na svekoliki proces povratka, uključujući njegovu održivost. Postupak konvalidacije, kojim je u svrhu mirovinskog osiguranja omogućeno priznavanje radnog staža ostvarenog na područjima koja u vrijeme oružanog sukoba nisu bila pod nadzorom hrvatskih vlasti, nedavno je iznova pokrenut te povratnicima pruža bolji pristup socijalnoj skrbi.

6. Vlasti nacionalnim manjinama i dalje pružaju različite oblike pomoći, kao što su potpora za kulturne centre, knjižnice, glazbene i dramske festivale, umjetničke izložbe, amatersku kulturnu proizvodnju i druge umjetničke priredbe.

7. U Hrvatskoj postoji dobro razvijen sustav obrazovanja na manjinskim jezicima, koji učenicima koji su pripadnici nacionalnih manjina

omogućava slušanje nastave na njihovim jezicima ili učenje njihovih jezika. Broj djece koja pohađaju škole u kojima se izvodi nastava na manjinskom jeziku ili poučava manjinski jezik i dalje je postojan.

8. Vlasti su pojačale napore koje ulažu u suzbijanje diskriminacije i integraciju Roma u društvo. Nacionalni Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015. već je urodio određenim plodovima, što se posebice očituje u širem uključivanju romske djece u odgojno-obrazovni sustav (od predškolskih do visokoškolskih obrazovnih ustanova), boljem pristupu zdravstvenoj skrbi za romsko stanovništvo i stalnom ulaganju napora u rješavanje stambenih pitanja.

Pitanja koja izazivaju zabrinutost nakon dva kruga praćenja provedbe:

1. I dalje se bilježe slučajevi diskriminacije pripadnika srpske manjine i Roma u području obrazovanja, zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, priznavanja prava vlasništva i drugih stečenih prava, obnove stambenih objekata oštećenih tijekom rata, održivosti povratka pripadnika nacionalnih manjina te pristupa zdravstvenog skrbi i socijalnoj zaštiti. Na području zapošljavanja, a osobito u javnoj upravi, sudstvu, lokalnoj samoupravi i javnim poduzećima, veliku zabrinutost izaziva nepoštivanje prava pripadnika nacionalnih manjina na srazmjernu zastupljenost, utvrđenog Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina.

2. Ozbiljan problem u Hrvatskoj i dalje predstavljaju etnički motivirani izgređi protiv pripadnika nacionalnih manjina, osobito Srba i Roma, pri čemu mnogi slučajevi napada ostaju neprijavljeni, uglavnom zbog nedostatnog povjerenja u policijski i pravosudni sustav. Različiti se izvori slažu u tvrdnji kako službene osobe nadležne za provedbu zakona ne reaguju kako bi trebale kada su posrijedi etnički motivirani izgređi. K tome, rasizam i antisemitizam i dalje su prisutni na hrvatskim nogometnim stadionima.

3. Znatna broj pripadnika nacionalnih manjina, a osobito srpskih povratnika starije dobi, Bošnjaka i Roma koji žive u Hrvatskoj, i dalje se suočava s teškoćama u ishođenju i stjecanju hrvatskoga državljanstva, a slijedom toga i u ostvarivanju zaštite predviđene odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, kao i Okvirnom konvencijom. Bilježe se i slučajevi u kojima romska djeca nisu primljena u školu zbog toga što nisu imala reguliran status.

4. Djelovanje vijeća nacionalnih manjina u mnogim je jedinicama lokalne samouprave nezadovoljavajuće. Naime, u mnogim jedinicama lokalne samouprave nema suradnje između vijeća nacionalnih manjina i tijela lokalne vlasti. Povrh toga, slab odaziv birača na izborima za vijeća nacionalnih manjina narušio je demokratsku legitimitnost izbornoga postupka. Sredstva za potrebe vijeća, koja bi se trebala osigurati preko jedinica lokalne samouprave i iz državnog proračuna, i dalje su nedostatna, čime se ozbiljno ograničava njihova mogućnost učinkovitog djelovanja.

5. Romi se i dalje suočavaju s neprestanom diskriminacijom i teškoćama u različitim podru-

čijima, a osobito u zapošljavanju, obrazovanju i stambenom zbrinjavanju. U nekim naseljima stanovnici su suočeni s bijednim životnim uvjetima, pri čemu nemaju odgovarajući krov nad glavom, struju, tekuću vodu, kanalizaciju i ceste.

Preporuke

Uz mjere koje je potrebno poduzeti kako bi se provele detaljne preporuke koje se nalaze u I. i II. poglavlju Mišljenja Savjetodavnog odbora, pozivaju se vlasti da poduzmu sljedeće mjere kako bi se dodatno poboljšala provedba Okvirne konvencije:

Pitanja koja zahtijevaju trenutno djelovanje:

- žurno i bez ikakve diskriminacije okončati sve neriješene predmete koji se odnose na povrat i obnovu privatne imovine i dodjelu stambenih jedinica;
- spriječiti, utvrditi, istražiti, kazneno goniti i kazniti, ako je potrebno, sva rasno i etnički motivirana ili antisemitska djela, poduzeti odlučne radnje protiv rasnih i antisemitskih djela počinjenih uoči, tijekom i nakon nogometnih utakmica, u duhu Preporuke Odbora ministara R(2001)6 o sprječavanju rasizma, ksenofobije i rasne netrpeljivosti u sportu;
- preispitati postupke koji se odnose na provedbu prava na srazmjernu zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u javnoj upravi, pravosuđu, lokalnim samoupravama i javnim poduzećima, sukladno cl. 22. Ustavnoga zakona o pravima nacionalnih manjina; provesti strože praćenje i moguće kazne kako bi se osigurala puna i učinkovita provedba te odredbe na svim razinama;
- preispitati zakonske odredbe i upravnu praksu u odnosu na izbor i rad vijeća nacionalnih manjina kako bi se otklonili utvrđeni nedostaci a u odnosu na reprezentativnost tih organizacija, njihovo financiranje i njihovu suradnju s lokalnim vlastima.

Daljnje preporuke

- nastaviti dijalog sa skupinom osoba koje se izjašnjavaju da su po nacionalnosti "Muslimani" a u svezi s mogućnošću da ih se uključi u opseg primjene Okvirne konvencije;
- preispitati odredbe o stjecanju dvostrukoga državljanstva kako bi se izbjegla neravnopravnost koja proizlazi iz etničkoga podrijetla;
- poduzeti daljnje napore kako bi se spriječila, suzbila i kaznila nejednakost i diskriminacija kojoj su stalno izloženi Romi; temeljito ispitati sve pritužbe o navodnoj diskriminaciji Roma u pristupu zapošljavanju i pružanju roba i usluga;
- kazneno goniti i na odgovarajući način kazniti počinitelje djela diskriminacije; pojačati napore, posebice na lokalnoj razini, u cilju poboljšanja životnih uvjeta Roma i promicanja njihova uključivanja u društvo;
- preispitati zahtjeve za uvođenjem dvojezičnih topografskih oznaka i upotrebom manjinskih jezika u postupcima pred upravnim tijelima u općinama u kojima živi značajan broj pripadnika nacionalnih manjina te osigurati da se pravo na upotrebu manjinskoga jezika i pisma u postupcima pred upravnim tijelima poštuje u svim tijelima lokalne samouprave u kojima se taj zakon primjenjuje;
- prekinuti, bez daljnjeg odlaganja, stalnu segregaciju romske djece u školama i udvostručiti napore da se isprave ostali nedostaci s kojima se romska djeca suočavaju u obrazovanju.

(Ove preporuke navedene su redoslijedom odgovarajućih članaka Okvirne konvencije.)

Okrugli stolovi Ministarstva pravosuđa o zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima (Primjena članka 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u postupku prijema dužnosnika i službenika u pravosudna tijela)

Razgovor s mr.sc. Kristianom Turkaljem, ravnateljem Uprave za EU i međunarodnu suradnju u Ministarstvu pravosuđa RH

PRAVO SE NE OSTVARUJE AUTOMATSKI

Kroz otvorenu raspravu uočili su se neki od razloga koji dovode do nerazumijevanja u ostvarivanju prava iz članka 22. Naime, članak 22. propisuje strogo osobno pravo koje pripadniku nacionalne manjine daje prednost pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima. Kako je to osobno pravo, na njega se osoba mora pozvati. Dakle ono se ne primjenjuje automatski. Upravo smo u tom pogledu uočili postojanje nerazumijevanja. Iz toga smo zaključili da je okrugle stolove potrebno usmjeriti na potencijalne kandidate za pravosudne dužnosti kao što su sudski, državno-odvjetnički i odvjetnički vježbenici te sudski i državno-odvjetnički savjetnici. Vjerujemo da približavanjem načina ostvarivanja prava iz članka 22. te poticanjem na njegovo korištenje upravo u ovoj ciljnoj skupini možemo ostvariti željeni napredak.

Kristian Turkalj

• U raspravama o položaju nacionalnih manjina, te u različitim izvješćima, posebno međunarodnim (Izvješće Europske komisije o napretku Hrvatske, ostvarivanje Okvirne konvencije...), stalno se apostrofiraju problemi zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina vezano za poznati članak 22. Ustavnog zakona o zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina u upravi i pravosuđu, te traži njegova bolja i uspješnija primjena. Kako ocjenjujete aktualnu situaciju u vezi implementacije toga članka?

Podaci s kojima raspolažemo više su indikativni nego egzaktni. Navedeno bi se u velikoj mjeri moglo riješiti predstojećim popisom stanovništva, te će se nakon obrade podataka moći izvoditi i precizniji zaključci oko situacije zastupljenosti nacionalnih manjina u upravi i pravosuđu. S druge strane, već temeljem takvih indikativnih podataka, dobiva se slika podzastupljenosti pojedinih manjina pri čemu ona varira ovisno od županije do županije. Upravo takvi indikativni podaci bili su dostatni da Vlada na tom području poduzme niz afirmativnih mjera radi poticanja zapošljavanja nacionalnih manjina. No, kao najvažnije mi se čini da je zadnjih godina u Hrvatskoj stvorena pozitivna društvena klima koja omogućuje daljnji napredak na ovom području.

• Posebno, kakva je situacija u pravosuđu?

Situacija u pravosuđu ne razlikuje u bitnome od one u ostatku državne uprave. Ono što je specifično za pravosuđe to su visoke kvalifikacije koje kandidati općenito moraju ispunjavati za pravosudne dužnosti te relativno dug put koji kandidati moraju proći da bi postali suci ili državni odvjetnici. Zbog toga je važno da i pripadnici nacionalnih manjina, koji svojoj profesionalnu karijeru vide u pravosuđu, ustraju na tom putu.

S druge strane Ministarstvo pravosuđa je izradilo analizu zastupljenosti nacionalnih manjina u pravosuđu po županijama, te je identificiralo one županije u kojima je prioritetno potrebno uložiti dodatne napore kako bi se popravila zastupljenost nacionalnih manjina.

NERAZUMJEVANJE ČLANKA 22

• Jesu li i u kojoj mjeri te kritike prihvatljive i opravdane i na kojim područjima, a gdje su evidentna nerazumijevanja aktualne situacije te procesa i mehanizama primjene članka 22.? U čemu vidite najveće probleme u uspješnijoj implementaciji ovog članka?

Ministarstvo pravosuđa do sada je organiziralo tri okrugla stola koji su bili posvećeni primjeni članka 22 Ustavnog zakona o zaštiti nacionalnih manjina na području pravosuđa i to u Karlovcu, Osijeku i Sisku. Kroz otvorenu raspravu na svakom od navedenih okruglih stolova iskristalizirale su se neke nove ideje, ali i uočili neki od razloga koji dovode do nerazumijevanja u ostvarivanju prava iz članka 22. Naime, članak 22. propisuje strogo osobno pravo koje pripadniku nacionalne manjine daje prednost pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima. Kako je to osobno pravo, na njega se osoba mora pozvati. Dakle ono se ne primjenjuje automatski. Upravo smo u tom pogledu uočili postojanje nerazumijevanja. Iz toga smo zaključili da je okrugle stolove potrebno usmjeriti na potencijalne kandidate za pravosudne dužnosti kao što su sudski, državno-odvjetnički i odvjetnički vježbenici te sudski i državno-odvjetnički savjetnici. Vjerujemo da približavanjem načina ostvarivanja prava iz članka 22. te poticanjem na njegovo korištenje upravo u ovoj ciljnoj skupini možemo ostvariti željeni napredak.

• Kako procjenjujete odgovornost državnih i pravosudnih tijela u implementaciji ovih prava na zapošljavanje koji proizlaze iz Ustavnog zakona?

Okrugli stolovi, koje organiziramo, ne ciljaju samo na podizanje svijesti kod nacionalnih manjina, već su oni jednako usmjereni i na sve

one koji sudjeluju u zapošljavanju. Na području pravosuđa to su prvenstveno Državno sudbeno vijeće i Državno odvjetničko vijeće, tijela koja odlučuju o imenovanju sudaca i državnih odvjetnika. Već i sama činjenica njihovog aktivnog sudjelovanja u ovim raspravama svjedoči o njihovoj odgovornosti. Pored toga kroz otvorene rasprave predstavnici navedenih tijela ukazuju na iskustva iz prakse u primjeni članka 22. te se iznalaze rješenja za pojedina pitanja. Time se ujedno podiže razina razumijevanja ove problematike od strane tih tijela te njihove društvene odgovornosti.

VAŽNA ULOGA NACIONALNIH MANJINA

• Kakva je uloga ili kakva može biti uloga i samih nacionalnih manjina odnosno njihovih institucija (vijeća i predstavnici, udruge, članovi iz redova nacionalnih manjina izvršnih i zakonodavnih tijela vlasti na različitim razinama) odnosno kako oni mogu doprinijeti uspješnijoj implementaciji članka 22. Ustavnog zakona?

Naravno primarna odgovornost je na nadležnim institucijama, ali one bez suradnje i pomoći predstavnika nacionalnih manjina mogu ostvariti samo ograničene rezultate. Vijeća i predstavnici nacionalnih manjina najlakše mogu doprijeti do svakog pripadnika nacionalne manjine koji je potencijalni kandidat za pravosudne dužnosti. One ih mogu potaknuti na korištenje prava iz članka 22., ali im i objasniti kako se ta prava ostvaruju. Što se pak tiče okruglih stolova koje Ministarstvo pravosuđa organizira upravo od Vijeća nacionalnih manjina s područja županije očekujemo da obavijesti i potaknu sve zainteresirane da sudjeluju u raspravi.

• **Kako nacionalne manjine i njihove institucije potaknuti na jedan aktivniji odnos u vezi ovog problema?**

Uspostavom izravnog dijaloga i komunikacijom zajedničkih ciljeva koje želimo ostvariti.

• **Ponekad se spominje i problem straha oko deklariranja manjinske pripadnosti što je jedan od uvjeta za primjenu članka 22. Koliko vam se to čini osnovanim i kako se tome suprostaviti ako to, eventualno, i predstavlja određeni društveni problem?**

Podizanje društvene svijesti o postojanju prava koji temeljem članka 22. imaju nacionalne manjine ujedno je i treći cilj radi kojega organiziramo sponenute okrugle stolove. Vjerujem da Javna rasprava doprinosi otklanjanju eventualnih strahova, ali ujedno doprinosi boljem razumijevanju ovog pitanja u široj javnosti. U tom pogledu važna nam je da mediji poprate ovakve događaje. Pored toga, iznošenje pozitivnih iskustava onih koji su postali suci i državni odvjetnici zasigurno šalje ohrabrujuće signale i otklanja strahove.

• **Na kraju, da li i kako ovaj problem figurira u kontekstu završetka pregovora RH o pristupanju EU odnosno zaključenja poglavlja 23.?**

Vjerujem da je EU prepoznala afirmativan pristup koji Vlada provodi na području zaštite nacionalnih manjina, te posebice na području zastupljenosti nacionalnih manjina u upravi i pravosuđu. U tom kontekstu očekujem da će nas EU podržati u takvom pristupu, te da će i zatvaranje pregovora u poglavlju 23. biti potvrda dosad ostvarenog te da idemo u pravom smjeru.

SAVJET ZA NACIONALNE MANJINE O POPISU

Savjet za nacionalne manjine RH na svojoj 39. sjednici raspravljao je o popisu stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj koji se treba obaviti od 1. do 28. travnja 2011. godine, a koji je posebno važan za nacionalne manjine jer na osnovu rezultata tog popisa ostvaruju i dio svojih prava.

Da bi se popis obavio što uspješnije i kvalitetnije, Savjet je najavio da će pokrenuti niz zahtjeva prema Vladi, nadležnim ministarstvima i institucijama kako bi se riješila otvorena pitanja u procesu popisa važna upravo za nacionalne manjine. Tako će se od Vlade zatražiti sredstava za provođenje javne informativne kampanje u kojoj bi se manjine upoznale sa svojim pravima, ali i stvorila pozitivna društvena atmosfera za slobodno izjašnjavanje nacionalne pripadnosti. U tom kontekstu Vladi RH i Ministarstvu uprave upućen je zahtjev vezan za primjenu članka 4. Ustavnog zakona jer se često selektivno i neprimjereno tumači pravo pripadnika nacionalnih manjina da izjašnjavaju svoju nacionalnost i da je u danim okolnostima i mijenjaju. Također, od Vlade će se zatražiti i da se pripadnici nacionalnih manjina uključe kao popisivači u skladu s brojem stanovnika koji pripadaju nacionalnim manjinama na područjima na kojima one žive. Član Savjeta, saborski zastupnik i predsjednik Srpskog narodnog vijeća Milorad Pupovac posebno je upozorio na niz ozbiljnih problema u pristupu i organizaciji popisa koji pogađaju srpsku nacionalnu manjinu te najavio da bez njihova rješavanja Srpsko narodno vijeće neće moći prihvatiti taj popis.

Iz izlaganja Milorada Pupovca, predsjednik Srpskog narodnog vijeća, na sjednici Savjeta za nacionalne manjine o popisu stanovništva:

BEZ RJEŠAVANJA POPISA IZBJEGLICA I STVARANJA POZITIVNE ATMOSFERE ZA IZJAŠNJAVANJE POPIS NEĆE BITI LEGALAN NI LEGITIMAN

Milorad Pupovac

Kao što je poznato, Srpsko narodno vijeće nije priznalo rezultate popisa stanovništva iz 2001. Mi ga nismo priznali iz jednostavnog razloga što smo smatrali da se nije odvijao u okolnostima u kojima su se ljudi mogli slobodno izjašnjavati. Nismo ga priznali i zbog toga što jedan dio popisanih nije bio uvršten u popis nego je stavljen u arhivu. Riječ je dakle o ljudima koji su popisani u izbjeglištvu pa je onda naknadnom interpretacijom zakonskih odredbi rečeno da oni ne mogu biti uvršteni jer se u trenutku popisa nisu nalazili na području RH, odnosno svom mjestu prebivališta. A većina nije mogla biti u mjestu prebivališta jer mjesto prebivališta je postojalo kao adresa, ali ne i kao objekt u kojem se može stanovati ili kao stan koji je slobodan. Budući da taj problem imamo i dalje jer imamo negdje oko 64.000 izbjeglica iz Hrvatske u Srbiji i nešto oko 2.000 u BiH, ostaje pitanje kako će mo popisati te ljude. Kako ćemo popisati one koji su na adresi npr. u Palmotićevoj ulici (u Zagrebu), ali ne mogu biti na toj adresi zato što je netko drugi već godinama u njihovom stanu? Ili, kako ćemo popisati one koji su na adresi u nekom od zapadnoslavonskih sela, a koja su od 91. naovamo razorena? Mi tražimo da se nađe načina da se to pitanje razjasni i da se sa nama o tome razgovora. Prije svega mislim na zastupnike Srba u Saboru i na Srpsko narodno vijeće kao manjinsku samoupravu Srba u Hrvatskoj. Ukoliko se to ne napravi, mi će

mo smatrati da nisu stvoreni uvjeti za zakonito porovođenje popisa stanovništva jer mi ne možemo prihvatiti situaciju kakva je napravljena kod stanarskog prava: najprije se ljudi izbace iz stanova, a onda se ukine stanarsko pravo i nakon toga se kaže da u državi više nema instituta stanarskog prava i tko to može tražiti. To je isto. Najprije ljudi moraju izbjegli, a onda se nakon toga prihvati model popisa stanovništva po kojem ti ljudi više ne mogu biti obuhvaćeni popisom stanovništva. Morate nam dati odgovor na to pitanje. Bez adekvatnog odgovora mi ćemo smatrati da nema zakonskih pretpostavki za održavanje popisa stanovništva jer ti ljudi nisu otišli svojom voljom i vi znate da još uvijek postoje prepreke različite vrste da se mnogi od tih ljudi vrate. Mi, naravno, pri tome nećemo biti nerazboriti, ali želimo suradnju, želimo odgovor na ta pitanja.

Druga stvar na koju želim skrenuti pažnju jeste pitanje atmosfere. Predsjednik Savjeta g. Tolanauer rekao je da je atmosfera unpređena, ali, nažalost, još uvijek ne dovoljno. Ljudi se još uvijek ustručavaju nesmetano izjasniti što su po svojoj etničkoj pripadnosti, vjerskoj i jezičnoj.

U posljednje vrijeme navodim primjer Istre u kojoj prema popisu iz 2001. ima nešto više od 4 posto Srba, a neizjašnjenih ima više od 11 posto. U popisima u mirnodopskim uvjetima, u normalnim uvjetima, u vrijeme bivše države postotak neizjašnjenih je varirao između 2 i 4 posto. Sada ovako visok postotak upućuje na činjenicu ili asimilacijskih procesa ili uvjeta u kojima se ljudi ne osjećaju dovoljno sigurni da bi se nesmetano mogli izjasniti. To je drugi razlog zbog kojega će mo mi stati na isto stajalište, ako se nešto ne promjeni u pogledu kampanje za popis stanovništva, kao i u slučaju prvog pitanja. Dakle, nećemo moći dati suglasnost da su uvjeti za popis stanovništva legitimni i legalni.

Iz toga razloga vas također molim da i o tim stvarima razgovaramo.

Želim zamoliti kolege i kolege iz Savjeta za nacionalne manjine da vidimo na koji ćemo način Vladu RH obavezati da stvori pretpostavke da se kampanja adekvatno pripremi. Pod kampanjom ne mislim samo na golo informiranje, iako nije nebitno da ljudi točno znaju što u tih mjesec dana mogu uraditi ako ih popisivač ne nađe u mjestu prebivališta. Da znaju kome se tada i do kada mogu javiti, tko to može u njihovo ime obaviti i sl. U popisu 2001. takve stvari ljudi nisu znali. Što se tiče kampanje, mi smo prije 10 godina razgovarali s Državnim zavodom za statistiku i molili smo da se pošalju jasne poruke o tome da ljudi nemaju razloga za strah. Jedino što smo dobili bila je javna izjava bivšeg ravnatelja zavoda koji je rekao da nitko nije obavezan izjašnjavati se ukoliko to ne želi. U uvjetima u kojima se ljudi boje izjašnjavati ta poruka je potpuno demotivirajuća. Mi želimo pozitivnu akciju. Mislim da ovo nisu problemi samo srpske zajednice i vjerujem da bitno drugačije nije ni s drugim manjinama s obzirom na činjenicu da je broj manjina, ne samo Srba već i drugih, izuzev Roma, smanjen za značajan postotak.

Mnogi ljudi, nije to samo slučaj s Srbima već i drugim pripadnicima manjina, koji su živjeli u mješovitim sredinama nisu se osjećali slobodnim i izjašnjavali su se kao pripadnici većinskog naroda. Mi to sada moramo promijeniti. Mi nećemo nikoga prisiljavati, to je sasvim jasno, ali moramo stvoriti slobodu da se ljudi mogu nesmetano izjasniti. Moramo stvoriti osjećaj da se mogu nesmetano izjasniti. I u ovih pola godine mi moramo naći načina kako će mo u javnoj kampanji koliko toliko destigmatizirati pripadnost nacionalnim manjinama.

HITNO TUMAČENJE ČLANKA 4. USTAVNOG ZAKONA O SLOBODNOM NACIONALNOM IZJAŠNJAVANJU

Nakon provedene rasprave, na osnovu članka 35. stavak 2, podstavka 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (NN 155/2002, 47/10 i 80/10) Savjet za nacionalne manjine, raspravljajući o Zakonu o popisu stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2011. godine jednoglasno je donio sljedeći:

ZAKLJUČAK

1. Predlaže se Ministarstvo uprave da sukladno članku 4. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (NN 155/2002, 47/10 i 80/10) hitno uputi tumačenje istog jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, vezano za ostvarivanje prava slobodnog izjašnjavanja o pripadnosti nacionalnoj manjini u Republici Hrvatskoj.

OBRAZLOŽENJE

Ovo tumačenje neophodno je iz razloga što pojedine jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave proizvoljno i selektivno tumače odredbu članka 4. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (NN 155/2002, 47/10 i 80/10), čime se u jednom dijelu onemogućuje ostvarivanje prava slobodnog izjašnjavanja o pripadnosti nacionalnoj manjini, kao slobodu i pravo, promjene, pri izjašnjavanju o pripadnosti nacionalnoj manjini.

Hrvatska sabor na kraju svoje 20.sjednice prihvatio je izmjene Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor koji, između ostaloga, u skladu s izmjenama Ustava i Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, regulira pitanja izbora zastupnika pripadnika nacionalnih manjina.

Prema novim zakonskim odredbama nacionalne manjine koje u ukupnom stanovništvu sudjeluju s manje od 1,5 posto, pored općeg biračkog prava, na osnovi posebnog biračkog prava, imaju pravo izabrati pet zastupnika pripadnika nacionalnih manjina.

Nacionalnoj manjini koja ima više od 1,5 posto udjela u ukupnom stanovništvu, a to je srpska manjina, jamče se najmanje tri zastupnička mjesta na temelju općeg biračkog prava, a ovisno o izbornim rezultatima broj zastupnika srpske nacionalne manjine može biti i veći.

Donošenje Zakona izazvalo je u javnosti kontroverzne reakcije i visoke političke tenzije, ali iza te "visoke politike" kao da su ostali neprimijećeni neki značajni problemi njegove implementacije. Donosimo saborsko izlaganje zastupnice češke i slovačke nacionalne manjine mr. sc. Zdenke Čuhnli koja je upozorila na neke od tih problema.

Mr. sc. Zdenka Čuhnli:

OSTVARIVANJE DOPUNSKOG GLASAČKOG PRAVA MOŽE BITI ONEMOGUĆENO ZBOG PROBLEMA OKO SLOBODNOG IZJAŠNJAVANJA NACIONALNE PRIPADNOSTI

Podržavam Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, jer su upravo ove izmjene rezultat, prije svega, dugogodišnjeg rada samih manjinskih zastupnika, ali svakako u suradnji sa političkim strankama.

Temeljna ljudska prava i slobode moraju biti regulirani na najvišoj razini. To znači da moraju biti regulirani Ustavom, moraju biti završeni posebnim provedbenim zakonima i tu svakako ubrajamo prava nacionalnih manjina, njihovu zaštitu i način ostvarivanja njihovih prava i sloboda.

RH je već 2000. godine cjelovito regulirala prava i obveze i odgovornosti nacionalnih manjina, stvara materijalne, financijske, kulturne i gospodarske uvjete uvijek potičući suradnju, toleranciju i uzajamno poštivanje.

Ustrojen je cijeli niz manjinskih zakona od Ustavnog zakona, Zakona o obrazovanju manjina, Zakona o službenoj uporabi jezika, ali i cijeli niz zakona koji na neizravan način reguliraju ova pitanja. Tu su svakako i međunarodne konvencije i međunarodni ugovori kojima je RH također potpisnica.

Bitno je da se člankom 15. Ustava jamči ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina i Ustavom se također definiralo još 2000. godine da se pored općeg biračkog prava može osigurati posebno pravo manjinama da biraju svoje zastupnike u Hrvatski sabor.

I drago mi je da će, evo, desetak godina kasnije, upravo izmjenom Ustavnog zakona, a sada izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, manjine, koje u ukupnom stanovništvu čine manje od 1,5%, a to su znači sve 21 nabrojane manjine, osim srpske manjine, moći konzumirati dopunsko pravo glasa, njih nešto više od 3% ili negdje oko 130 tisuća.

No ja postavljam ovdje jedno pitanje. Da li će zaista manjine moći konzumirati to pravo odnosno sve manjine ili svi pripadnici manjina ili opet postoji jedan "ali"? Da, postoji i to su

Zdenka Čuhnli

popisi birača regulirani Zakonom o popisima birača. Jer da biste došli na popis birača i mogli glasovati, ovaj put dopunski, kao manjinac, morate se naći na manjinskom popisu, a to već uvijek ne možete.

Naime, člankom 13. spomenutog zakona utvrđuje se pravo svakog građanina pregledati svoj opis, tražiti njegovu dopunu ili ispravak tijekom cijele godine, osim 14 dana prije izbora i, normalno, za vrijeme izbora.

No, sve možete ispravljati osim nacionalne pripadnosti. Za to se mora utvrditi da li podatak nije točan ili se želi promijeniti nacionalna pripadnost.

Pri tome se polazi od članka 4. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina koji citiram: "Svaki državljanin RH ima pravo slobodno se izjasniti da je pripadnik neke nacionalne manjine u RH". To za urede predstavlja činjenicu, prošlo izvršeno vrijeme i više se ne može mijenjati.

Pri tome se ne zna kako, kada i da li se zaista građanin sam izjasnio ili je upisan na temelju nekog dokumenta iz MUP-a ili još gore, uvjet za dobivanje državljanstva bilo je izjašnjavanje kao pripadnika hrvatskog naroda, iako se ove dvije stvari ne smiju povezivati.

Evidencije, državljanstvo, evidencije putnih isprava i evidencije prebivališta ne mogu biti

pretpostavka i ne mogu se favorizirati u odnosu na izjavu samoga birača.

Podsjetit ću, kada se govori o nastajanju nacionalnih manjina, može se navesti cijeli niz različitih uzroka, političke, zemljopisne, ekonomske, povijesne, tj. može se raditi i o migracijama uvjetovane raznim čimbenicima, neuređenim granicama pa sve do etničkih i ratnih sukoba što karakterizira posebno naše područje.

U Republici Hrvatskoj svaki se državljanin ima pravo slobodno izjašnjavati o nacionalnoj pripadnosti ili se uopće ne izjasniti. Nacionalna pripadnost se ne dobiva rođenjem, to je stvar osobnog, odnosno pojedinačnog prava temeljenog na kulturnoj, društvenoj pa i psihološkoj vezi neke osobe i nacije urezano u osjećaj pripadnosti.

Ustav Republike Hrvatske, članak 15. dalje nastavlja, citiram: "Pripadnicima svih nacionalnih manjina jamči se sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti..." i prema tome ne može se dvojako tumačiti Ustavni zakon i Ustav. Ustav je, očito, ipak višeg ranga i on govori o izjašnjavanju. Pitam uvaženog tajnika Ministarstva uprave kad će se poštivati pravo svakog pojedinca da izrazi svoju nacionalnu pripadnost samo izjavom i kada će se prekinuti uzurpacija ovog prava u pojedinim uredima županija, ali i tumačenjem djelatnika u Ministarstvu.

Naime, sve ove izmjene Ustava, Ustavnog zakona, pa sada i Izbornog zakona ostaju mrtvo slovo na papiru jer dio manjina, budući da se ne mogu slobodno izjasniti, ovo pravo neće moći konzumirati. Pokazat ću to na primjeru Miljeva, Zokovog gaja u Virovitičko-podravskoj županiji gdje nije sporno i svi znaju da su tamo pretežito Slovaci, da se govori slovački jezik, ali njima se ne dozvoljava da se izjasne kao Slovaci. I opet ćemo imati situaciju da imamo dobre zakone, ali u praksi njihovu neprovedivost.

Što se tiče dijela glasovanja srpske manjine podržavam predloženi model za izbor zastupnika koji u stanovništvu čine više od 1,5%, model za izbor znači srpskih zastupnika

Želim odgovoriti kolegi Lesaru koji je rekao da većina pripadnika nacionalnih manjina ne žele glasovati manjinski. Nije točno! Njih se do sada, na neki način, prisiljavalo da se opredijele ili nacionalno ili politički. Kako većina građana Republike Hrvatske tako i manjine djeluju politički, žele politički glasovati, žele utjecati na opciju koja će pobijediti u Hrvatskoj, zasigurno da su se i zato odlučivali upravo da glasuju politički, a ne manjinski, tim više što broj glasova za manjinskog zastupnika nije bio limitiran.

Mi gotovo 18 godina tražimo to dopunsko pravo glasa kako bi zaista svi pripadnici nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj mogli glasovati politički, a normalno pri tome zadržali i pravo, ukoliko to žele, da glasuju temeljem nacionalne pripadnosti za svojega zastupnika i ovo im pravo to zasigurno omogućava.

Međutim, ponovo podsjećam, ima problema sa izjašnjavanjem pripadnosti nacionalnih manjina i tražimo da se o tome očituje Ministarstvo uprave jer smo već to tražili i ovdje u Saboru ministar Mlakar je rekao da će dati jedinstveni naputak u sve svoje ispostave, odnosno uprave na terenu što se dosad nije učinilo.

Tako imamo da netko u Zgrebu ili Osijeku to pravo bez problema može ostvariti, a da netko u pojedinim županijama nema šanse da isto pravo, prema istim zakonima, ostvari jer svatko tumači i Ustav i Ustavni zakon, ali i pojedine zakone na svoj način. Molim da se u tom pravcu nešto poduzme kako ne bismo imali dvojake pripadnike manjina, odnosno one koji se mogu izjašnjavati i oni koji se ne mogu izjašnjavati.

Predstojnik Ureda za nacionalne manjine Vlade RH
mr. sc. Branko Sočanac

NEUPITNA VLADINA VOLJA DA RJEŠAVA MANJISKE PROBLEME GUBI DAH NA LOKALNOJ RAZINI

Na tom putu od vrha k lokalnoj razini nedostaje daha, volje da se usvojeni okviri provode. Razloga može biti puno - od nerazumijevanja, odugovlačenja (birokratskog pristupa), objektivnih razloga (gospodarske i financijske prirode) ali i do subjektivnih razloga uvjetovanih raznim (nekad opravdanim, nekad neopravdanim) činjenicama koje, nažalost, postaju puno vidljivije na lokalnoj razini. Treba još više pojačati i učiniti manjinsku problematiku vidljivijom u bilo kojem segmentu - mediji, statusni problemi, zapošljavanje, stereotipi i dr. a jedini mogući put je dijalog, razumijevanje, pružanje adekvatnijih informacija, posebice od relevantnih tijela državne uprave kako bi se određene nedoumice ili nerazumijevanja spriječili. Svjesni smo da problema ima, ali također i da postoji snažna volja i usmjerenost k rješavanju tih problema. Na području procesa odlučivanja na lokalnoj razini, zastupljenosti u medijima, određenim statusnim problemima te stereotipima koji uključuju i govor mržnje trebat će uložiti daljnje napore kako bi se popravila situacija u zaštiti nacionalnih manjina.

Mr. sc. Branko Sočanac

• Na kraju smo godine u kojoj je, po običaju, u malom razmaku, najprije u Hrvatskom saboru raspravljeno redovito Vladino Izvješće o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, a zatim organizirana i rasprava o o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina. Što je pokazala jedna, a što druga rasprava? Koji su po vašem mišljenju bili najznačajniji naglasci, odnosno kako biste mogli ocijeniti aktualno stanje manjinskih prava u Hrvatskoj?

Hrvatski sabor je na 20. sjednici 26. studenog 2010. usvojio Zaključak o prihvatanju Izvješća o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina te o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu RH za 2009. za potrebe nacionalnih manjina. Opći je zaključak da je na području zaštite nacionalnih manjina u RH učinjeno puno ali i da stoje novi izazovi na ovom planu. Rasprava u Saboru o Izvješću pokazala je, rekao bih, sav politički kolorit prijavljenih govornika koji je nerijetko izlazio izvan tematskog okvira. Šesti po redu seminar, koji je Ured za nacionalne manjine Vlade RH u suradnji sa

Savjetom za nacionalne manjine organizirao 9. prosinca o.g. o provedbi Okvirne konvencije Vijeća Europe za zaštitu nacionalnih manjina, okupio je saborske zastupnike nacionalnih manjina, predstavnike ministarstava i drugih tijela državne uprave, vijeća i predstavnike nacionalnih manjina te predstavnike Vijeća Europe (skupu se obratio i g. Rainer Hofmann, predsjednik Savjetodavnog odbora VE za praćenje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina). Ra-sprava je bila fokusirana, kako na postignuća, tako i na probleme s kojima se suočavaju predstavnici nacionalnih manjina - obrazovanje, mediji,

proces odlučivanja, kulturne autonomije, stambeno zbrinjavanje. U jednoj vrlo transparentnoj diskusiji zaključeno je da je postignut očiti napredak, kako na zakonodavnoj razini (u mnogim elementima odskačemo od europskog prosjeka) tako i u pojedinim segmentima društvenog života nacionalnih manjina. Na području procesa odlučivanja na lokalnoj razini, zastupljenosti u medijima, određenim statusnim problemima te stereotipima koji uključuju i govor mržnje trebat će uložiti daljnje napore kako bi se popravila situacija u zaštiti nacionalnih manjina.

MANJINSKU PROBLEMATIKU UČINITI VIDLJIVIJOM

• Stječe se dojam da je percipiranje problema nacionalnih manjina od strane manjinskih zastupnika pa i drugih saborskih zastupnika, te manjinskih predstavnika sa terena primjetno kritičnije nego što su to službena Vladina izvješća. Koliko su te razlike po vama naglašene i koliko su značajne?

Na ovo pitanje bih mogao odgovoriti s onim poznatim 'da li je čaša napola puna ili prazna'.

Ono što bi na prvom mjestu svakako trebalo naglasiti je neupitna politička volja za rješavanje aktualnih problema manjinskog pitanja, što se vidi, kako iz zakonskog okvira, tako i iz usvojenog Izvješća o kojemu je već bilo riječi. Vlada čini puno na rješavanju akutnih problema s ne malom financijskom injekcijom na ovom području. Situacija se mijenja kad se neka usvojena načela i aktivnosti trebaju primijeniti na lokalnoj razini.

• Pri tome se često naglašava da problemi i raskoraci ne dolaze od centralnih vlasti, već da probleme najčešće uzrokuje neadekvatno ponašanje lokalnih (i regionalnih) vlasti na terenu. To mnogi drže jednim od najznačajnijih problema uspješnijeg ostvarivanja manjinske politike u Hrvatskoj. Što se u tom pogledu može učiniti i promijeniti, i na koji način?

Rekao bih, kao da na tom putu od vrha k lokalnoj razini nedostaje daha, volje da se usvojeni okviri provode. Razloga može biti puno - od nerazumijevanja, odugovlačenja (birokratskog pristupa), objektivnih razloga (gospodarske i financijske prirode) ali, budimo iskreni, i do subjektivnih razloga uvjetovanih raznim (nekad opravdanim, nekad neopravdanim) činjenicama, koje na žalost, postaju puno vidljivije na lokalnoj razini, tamo gdje 'svatko zna svakog'. I tu se otvara prostor za daljnje djelovanje nadležnih tijela kako bi se odnosne poteškoće prevladale ili smanjile. Ono što nam predstoji u bliskoj budućnosti je 'decentralizacija' događanja - skupova, seminara, okruglih stolova na lokalnoj razini kako bi stanovništvo na tom području imalo mogućnost u izravnom kontaktu upoznati nas s aktualnom situacijom na terenu, koja se često ne može vidjeti iz ureda središnje vlasti. Ured za nacionalne manjine sljedeće će godine ovome posvetiti posebnu pozornost.

"DECENTRALIZACIJA" DOGAĐANJA

• Što i dalje ostaju ključni i prioritetni manjinski problemi čijem rješavanju treba posvetiti posebnu pažnju u narednom razdoblju?

Kao što sam i naglasio, treba pojačati i učiniti manjinsku problematiku vidljivijom u bilo kojem segmentu - mediji, statusni problemi, zapošljavanje, stereotipi i dr. a jedini mogući put je dijalog, razumijevanje, pružanje adekvatnijih informacija, posebice od relevantnih tijela državne uprave kako bi se određene nedoumice ili nerazumijevanja spriječili. Svjesni smo da problema ima, ali također i da postoji snažna volja i usmjerenost k rješavanju tih problema

• Što u pogledu rješavanja tih problema može i namjerava poduzeti vladin Ured?

Ured za nacionalne manjine svjestan je navedenih problema i upravo se nalazimo u fazi planiranja raznoraznih aktivnosti za sljedeću godinu koje namjeravamo provesti, a značajnu pomoć očekujemo i od Savjeta za nacionalne manjine s kojim inače dobro surađujemo jer smo i do sada skupa organizirali brojna događanja pa ćemo tako nastaviti i u budućnosti. Svakako, ovdje namjeravamo uključiti i relevantna tijela koja će pomoći pri određenim tematskim raspravama. Jednom riječju - senzibiliziranje javnosti o nacionalnim manjinama.

• Uz spomenuto Vladino Izvješće, te raspravu o provedbi Okvirne konvencije nedavno je objavljeno i izvješće EU o napreku Hrvatske u kojem se dio odnosi i na nacionalne manjine. Kako vidite ocjene (i primjedbe) EU u vezi zaštite manjinskih prava u Hrvatskoj?

U Izvješću EU o napretku RH prema članstvu naglašeno je da su postignuta određena

NOVI PREDSTOJNIK UREDA ZA NACIONALNE MANJINE

Mr. sc. Branko Sočanac novi je predstojnik Ureda za nacionalne manjine Vlade RH koji je na tu dužnost stupio u srpnju 2010. nakon što je dotadašnja predstojnica g. Milena Klajner otišla u mirovinu.

Po struci je politolog s magisterijem na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Zadnjih 15 godina radio je u Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija i to pretežito na području ljudskih prava a jednim dijelom i manjinskih prava pa je dobro upoznat s manjinskom problematikom

Nakon dolaska u Ured, pokrenuo je redovite mjesečne sastanke svih relevantnih tijela državne uprave koji u svojem segmentu imaju manjinsku problematiku, a u 2011. namjerava pokrenuti i internetsku stranicu Ureda koja bi trebala biti interaktivna, odnosno omogućiti nove prijedloge, komentare, sugestije pa i eventualne kritike.

postignuća u zaštiti nacionalnih manjina, bilo da je riječ o postignućima u kontekstu poboljšanih odnosa u regiji, jačanju zakonodavnih okvira, zaštiti Roma, financiranju za sljedeću godinu. RH se poziva da nastavi napore na području tolerancije te spriječi (odnosno adekvatno procesuirati) razne oblike nasilja ili diskriminacije na osnovi etničke pripadnosti, odnosno da se stvore bolji uvjeti za zapošljavanje i zastupljenost manjina u državnoj administraciji. RH će svakako nastaviti s naporima ka otklanjanju uočenih nedostataka, ne samo stoga što su to 'benchmarks' za poglavlje 23 u pristupnim pregovorima s EU već zbog sebe same i razvoja demokratskog društva u cjelini, jer danas je jedna od temeljnih odrednica u određivanju stupnja demokracije određene države upravo zaštita nacionalnih i drugih manjina.

ZAŠTITA MANJINA KAO TEMELJNA ODREDNICA DEMOKRACIJE

• li posebno ocijeniti i stanje u provedbi Nacionalnog programa za Rome te Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma. Je li je i kakav napredak tu postignut?

Nacionalni programa za Rome i Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005-2015. u velikoj su mjeri komplementarni i aktivnosti se u jednom dijelu prelamaju ili su sastavnica drugog dijela. Vlada RH je na sjednici od 9. prosinca 2010. usvojila Izvješće o provođenju Nacionalnog programa za Rome za 2007-9. godinu. Prema općoj procjeni postignut je značajan napredak u provođenju mjera na svim područjima: obrazovanje - povećanje romske djece uključene u redovan školski sustav (od prošlog izvještajnog razdoblja 2004-6. u osnovnoškolskom obrazovanju učeterostručen je broj djece); zapošljavanje - provodi se skupno informiranje i individualno savjetovanje a sufinancirano je zapošljavanje za 233 osobe romske nacionalnosti; zdravstvena zaštita - zdravstvena edukacija je poboljšana a procjepjenost dojenčadi je praktički na razini od 100%; stanovanje - vrše se kontinuirane mjere za legalizaciju bespravničkih romskih naselja; predstavljanje - uz 17 vijeća i 9 predstavnika prvi put izabran je i pripadnik romske nacionalne manjine za zastupnika u Hrvatski sabor. Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome, na čijem se čelu nalazi predsjednica Vlade RH g. Kosor, održalo je 12. sjednica a u ovom izvještajnom razdoblju osiguran je iznos od 29.951.540 kuna. Za legalizaciju šest romskih naselja u Međimurskoj županiji koja su obuhva-

ćena programima PHARE 2005 i 2006 te IPA 2008, Vlada RH izdvojila je 9.200.000 kuna.

Treba naglasiti da je veći dio mjera predviđenih Nacionalnim programom za Rome pretežito dugoročnog karaktera te stoga i njihovo ostvarivanje zahtijeva kontinuirane aktivnosti, za što uz daljnje napore i usklađenost državnih tijela s lokalnom i područnom upravom i samoupravom treba izdvojiti i odgovarajuća sredstva iz državnog proračuna.

• Nedavno je svoje prvo izvješće o suzbijanju diskriminacije predočio i pučki pravobranitelj. Etnička pripadnost i dalje je jedan od najčešćih osnova prijava diskriminacije. Kako se ubuduće još efikasnije i uspješnije aktivirati u borbi protiv diskriminacije?

Da, točno je. Upoznat sam s tim izvješćem. Jednim dijelom sam već i odgovorio na ovo pitanje. Slijedi dakle konstantna borba sa stereotipima, koje, kao što i sami znate nije lako i jednostavno mijenjati. Podizanje svijesti, javna kampanja, obraćanje političkih i javnih djelatnika te edukacija od malih nogu... i tu treba naglasiti odgovornost roditelja te kasnije i nastavnika u školskoj naobrazbi. Ured za nacionalne manjine već je u dogovoru s Uredom za ljudska prava kako bi se organizirale određene aktivnosti na području podizanja svijesti glede ove problematike. Aktivna je i Radna skupina za govor i zločine iz mržnje koja treba pripremiti prijedlog promjena u zakonodavnom okviru. Ukratko, predstoji nam puno posla na ovom području.

SLOBODNO I JASNO IZRAZITI PRIPADNOST

• Kako dalje unapređivati odnos medija i nacionalnih manjina?

Već sam naglasio da je ovo izuzetno važno područje kako bi se prepoznala i predočila 'različitost' ali u kontekstu bogatstva, uvažavanja i razumijevanja. Predstavnici nacionalnih manjina stalno naglašavaju nezadovoljstvo medijskim praćenjem manjinske problematike. O tome se govorilo i na seminaru o provedbi Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina. Ured za nacionalne manjine namjerava organizirati okrugli stol o ovoj problematici krajem veljače ili početkom ožujka sljedeće godine i vjerujem da će to biti dodatna prigoda za 'dvije strane' da iznesu svoja stajališta i donesu moguća rješenja.

• Priprema li Ured neke posebne aktivnosti vezane za popis stanovništva?

Popis stanovništva bit će izuzetna prigoda predstavnicima nacionalnih manjina da slobodno i jasno izraze svoju pripadnost jer nastavno slijede i određena prava koja se ostvaruju iz tog izjašnjenja. Držim da je nužna edukativna kampanja, posebice vezana uz čl. 4 Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, a također smatram da bi bilo dobro osigurati da među popisivačima budu i predstavnici nacionalnih manjina. Ured za nacionalne manjine skupa sa Savjetom za nacionalne manjine u dogovoru je oko organiziranja prigodnih edukativnih događanja glede odnosnog Popisa stanovništva.

• Kako se pripremiti za predstojeće manjinske izbore?

Ubrzo nakon Popisa stanovništva slijede i izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina. I ovdje se namjeravaju pokrenuti određene aktivnosti (Ured i Savjet za nacionalne manjine) koje uključuju okrugle stolove i upoznavanje manjinaca s mogućnostima koje im se pružaju putem vijeća i njihovih predstavnika. Ukazat će se na uočene probleme vidljive u proteklom razdoblju te kako ih izbjeći u novom sazivu vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

NACIONALNE MANJINE U OBRAZOVNOM SUSTAVU

Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa u suradnji s Uredom za nacionalne manjine Vlade RH, Uredom za ljudska prava Vlade RH i Savjetom za nacionalne manjine RH organizirao je 20. prosinca okrugli stol na temu "Uključivanje kulture i identiteta nacionalnih manjina u redovite nastavne programe". Na okruglom stolu su predstavljeni različiti aspekti ove važne socio-kulturne te obrazovno-odgojne teme. O posebno zanimljivim i intrigantnim povijesnim, obrazovnim i znanstvenim, sadržajima ove problematike govorio je naš ugledni povjesničar dr. Drago Roksandić s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu čiji autorizirani rad donosimo u cijelosti.

Prof. dr. Drago Roksandić, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

NACIONALNI IDENTITET UVIJEK JE PLURALAN

Zahvaljujući se na pozivu, htio bih izraziti zadovoljstvo što mi je iskazano povjerenje govoriti o manjinskim vidovima redovite nastave povijesti. Budući da je Republika Hrvatska - a to se posebno odnosi na ovo ministarstvo i djelatnike u obrazovanju - već uložila vrlo velik napor u europski orijentiranu reformu odgojno-obrazovnog sustava, htjeli ili ne htjeli, danas se nalazimo u situaciji da u štočemu *post factum* raspravljamo o vrlo važnim pitanjima.¹ Ne bih htio iznositi daljnje ocjene s time u vezi jer posljednjih nekoliko godina nisam bio u prilici sudjelovati u raspravama na ovu temu na oficijelnoj razini.²

Neovisno o podijeljenim mišljenjima u hrvatskoj javnosti o dosegima tekuće reforme odgojno-obrazovnog sustava te neovisno o mojim vlastitim limitiranim percepcijama sveučilišnog profesora, držim da je problematiki kulture povijesnog mišljenja učeničke populacije posvećena potrebna načelna pozornost. Suglasio bih se da je u redovitim nastavnim programima više šansi za kreativan odnos, prije svega nastavnika i đaka, prema sadržajima u vezi s problematikom kulture povijesnog mišljenja. To se prije svega odnosi na šanse za bavljenje zavičajnom poviješću, disciplinarno, lokalnom historijom.

VAŽNOST ZAVIČAJNE POVIJESTI

Osobno smatram da je zavičajna povijest u nastavi povijesti te u njegovanju kulture povijesnog mišljenja u đачkim uzrastima - najvažnija jer čak i u ovome dobu informatičkih tehnologija omogućuje najneposrednije razumijevanje "drugosti" prošlosti, ali i smisao kritičkog odnosa prema povijesti kao iskustveno personaliziranoj percepciji međudnosa prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. To je višestruko važno. Drugo, nigdje kao u zavičajnoj povijesti moguće je odgajati i obrazovati đачku populaciju da razumije složenost i povijesnu dinamičnost pojmova "mi" i "drugi", neovisno da li je riječ o dijakronijskim ili sinkronijskim kontekstima. Etnokonfesionalne i druge kolektivne stereotipe najlakše je kritički osmisliti u zavičajnopovijesnom kontekstu, ali ih je u istom kontekstu najlakše i stvarati.

1. Problem je duže vrijeme identificiran. Vidjeti, među ostalima: Koren, Snježana, "Manjine u hrvatskim udžbenicima povijesti i zemljopisa", *Povijest u nastavi*, god. 1., br. 1, 2003., str. 15-36.
2. Vidjeti: Roksandić, Drago, "Interkulturalizam u nastavi povijesti", *Povijest u nastavi*, god. 2., br. 4, 2004., str. 283-304; Marinović, Marijana - Roksandić, Drago (ur.), *Zavičajna povijest u interkulturalnom kontekstu*, FF press, Zagreb 2006. O problemima hrvatsko-srpskog interkulturalizma u Hrvatskoj, vidjeti: Roksandić, Drago, "O Vladanu Desnici i "Desničnim susretima", u: Roksandić, Drago - Cvijović Javorina, Ivana (ur.), *Desničini susreti 2005.-2008.*, Centar za komparativnohistorijsku i interkulturalnu studiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu - Plejada, Zagreb 2010., str. 255 - 282 i 283-306.

Moderna hrvatska nacija je jedan od uspješnih europskih primjera kako se u vrlo složenim povijesnim procesima može konstituirati moderna nacija u milenij-skom horizontu redefiniranja tradicija s hrvatskim atribucijama. Međutim, Hrvati danas neće biti manje nacija ako se više bude suočavali s inter- i multikulturnim aspektima svoje kulture u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Naprotiv. Time će samo reafirmirati svoj europski legitimitet. Ključ za ravnopravnost pripadnika većine i manjina nije isključivo u pravu na kulturnu autonomiju manjina. Ključ je isto tako i u njihovu pravu da ravnopravno participiraju u većinskoj kulturi, ali također i u pravu pripadnika većine da ne budu "zarobljenici" redukcionističke, etnokonfesiocentričke autopercepcije, a time nužno i "zarobljenici" stereotipa o "drugima" među sobom kao "remetilačkim faktorima".

Prof. dr. Drago Roksandić

Imajući na umu nužne ograde zbog ograničenih praktičnih uvida u reformsku situaciju u Hrvatskoj, rekao bih da je novim programima skromno, ali uočljivo otvoren prostor za "de-traditionalizaciju" kulture povijesnog mišljenja. Uočljivi su naglasci na društvenopovijesnim, kulturnopovijesnim i gospodarskopovijesnim sadržajima. (Ne bih na ovome mjestu ulazio u daljnu analizu na tu temu. Trenutačno je bitan trend.)

Upravo zato što je moj načelni odnos prema promjenama ovakav kakva sam ga sažeo, moram istaknuti da mi je neprihvatljivo govoriti o "uključivanju kulture i identiteta nacionalnih manjina u redovite nastavne programe". U hrvatskom slučaju, u slučaju svih drugih naroda Srednjoistočne i Jugoistočne Europe, ovaj je problem mnogo složeniji. Na stranu mogući prijevori u vezi s "uključivanjima"/"isključivanjima" manjinskih kultura i identiteta u državi (konkretno, Hrvatskoj) koju danas daleko najvećim dijelom čine pripadnici većinskog (konkretno, hrvatskog) naroda! Pojmovno i problemski to nije dobra formulacija jer je riječ o državnoj politici i državnom odgojno-obrazovnom sustavu koji u ishodištu mora respektirati ustavno pravo na obrazovanje, kao i čitav niz drugih prava, državljanja i napose građana Republike Hrvatske, neovisno o narodnosnoj pripadnosti. Neovisno o tome da li je povjesničar u svome shvaćanju nacije u osnovi primordijalista ili modernista, ne može previdjeti da se pripadnici svake nacije u

različitim vremenima i prostorima autopercipiraju na načine koji se povijesno mijenjaju. Drugo, danas je već neupitno da je odnos prema "sebi" nerazlučiv od odnosa prema "drugom". Međutim, taj je odnos uvijek kulturno, odnosno, civilizacijski konkretnohistorijski "opredmećen". Što to u ovom slučaju znači? Pokušat ću odgovoriti s nekoliko primjera.

ODNOS PREMA "SEBI" NERAZLUČIV JE OD ODNOSA PREMA "DRUGOM"

Prvi: Pišući o najstarijoj povijesti zagrebačke župne crkve sv. Marka, Ljelja Dobronić je na sljedeći način sažela raspoložive spoznaje: "Kad se svi ti elementi povežu: sajam u čast sv. Marka, trag romaničke crkve i naseljeni Mlečanin, vjerojatno ne jedini, lako je moguće da je svetac zaštitnik Mletaka uzet za zaštitnika gradske župe i da je tad sagrađena romanička župna crkva. Najučineniji hrvatski kulturni povjesničar 19. stoljeća Ivan Kukuljević-Sakcinski bez ikakvog je dvoumljenja napisao da su crkvu sv. Marka gradili mletački graditelji. (...) lako se to ne može dokazati, čini se da je Kukuljević bio blizu istine, bar što se tiče najranije faze Markove crkve."³ Vjerojatno ni "najzagrijaniji" talijanski nacionalist danas neće reći da je zagrebačka crkva sv. Marka talijanska, ali je isto tako vjerojatno da bilo tko zna što su u povijesti kulturni transferi, kulturne aproprijacije itd., neće isključiti mogućnost da je srednjovjekovna crkva sv. Marka u nekim svojim vidovima refleks hrvatsko-talijanskih odnosa u to doba. I ne samo u to doba. U Gradecu, dakle, u slobodnome i kraljevskom gradu, još sredinom 14. stoljeća u gradskoj upravi sudjelovali su s jednakim brojem predstavnika Slaveni, tj. Hrvati, Latini, tj. Talijani, Teutonci, tj. Nijemci i Mađari.⁴ Dakako da to još ništa ne kazuje, a pogotovo dokazuje, u vezi s etničkim sastavom gradečkog stanovništva, osim da ono nije bilo monoetničko. Da li je povijest Gradeca time manje hrvatska? Ni

3. Dobronić, Ljelja, Slobodni i kraljevski grad Zagreb, Školska knjiga, Zagreb 1992., str. 49.

4. Nav. dj., str. 18.

pošto! Riječ je o dokazu da je Gradec bio tipični srednjoeuropski kasnosrednjovjekovni grad jer su ga činili žitelji različitih provenijencija i različitih profesija, različitih interesnih orijentacija, koji su ga i činili Gradom u suvremenom značenju pojma. Uostalom i Kaptol je imao svoj *Vicus Latinorum* (Laška Ves), koji je u ranome novom vijeku kulturološki postao jedan od najtipičnijih urbanih hrvatskokajkavskih fenomena, ali koji je izvorno ipak bio nešto drugo.

Drugo: Istražujući "Knjigu Građana" slobodnoga i kraljevskog grada Zagreba u 18. stoljeću, napose gradečke obrtnike, kolegica doc. dr. sc. Zvezdana Sikirić-Assouline je zapisala sljedeće: "Najbrojniji među obrtnicima su postolari i krojači. Ova dva zanimanja obuhvaćaju oko četvrtine svih obrtnika, a ako im dodamo gumbare, čizmare, krznare, remenare i tkalce, dobili smo zanimanja više od polovice obrtnika upisanih u Knjigu Građana. Ova, da tako kažemo, "masovna" zanimanja ujedno su i ona u kojima prevladavaju domaći obrtnici. (...) Ako je u Knjizi zapisan samo jedan predstavnik nekog obrta (iglar, grebenar, brusar, kotlar i sl.), taj je sigurno stranac. Postoje nadalje skupine, grane obrta koje u pravilu drže strani majstori. Najkarakterističnija od njih je zidarska struka."⁵

DOPRINOSI NE-HRVATA

Kada danas pišemo o povijesti Zagreba u 18. stoljeću, posebno o povijesti rada i poduzetništva ili još više o materijalnoj kulturi Grada u to doba, suglasit ćemo se da je najmanje važno kakva je tko od tih obrtnika bio etničkog podrijetla. Međutim, istraživački je moguće postaviti pitanja koja će pozornost povjesničara fokusirati na pitanja o tome tko su, odakle i zašto dolaze pivari, tiskari, kipari itd. Činjenica da ih velika većina u to doba potječe iz austrijskih nasljednih zemalja i habsburških posjeda u sjevernoj Italiji te Češke važna je za hrvatsko-slovenske, hrvatsko-austrijske ili hrvatsko-talijanske i hrvatsko-češke odnose, ali je kulturno i civilizacijski mnogo važnija kao dijeljena srednjoeuropska baština u protomodernizacijskoj epohi, dakle, u vrijeme kada će se Zagreb praktično početi suočavati s izazovima stvaranja modernog društva i nacije kojima je Zagreb bio na (sjevero)zapadnoj periferiji.

Dakako, u Zagreb se od njegovih početaka dolazilo i s istoka, jugoistoka i juga. Dolazili su ljudi hrvatske narodnosti, ali nikada nisu bili riječki ni oni koji nisu bili Hrvati. Primjerice, u donjoj Dugoj ulici, tj. Ulici dr. Pavla Radića te na Trgu bana Josipa Jelačića danas nije malo zgrada pa i palača koje su u svome izvornom obliku bile vlasništvo nekoga od "grčkih trgovaca" (Srba, Grka, Cincara itd.), ljudi koji su se koncem 18. i početkom 19. stoljeća, dakle, nakon proglašenja Jozefinskog *Toleranzpatenta* (1781.) kao inovjernici naselili na granici Gradeca i Kaptola da bi se već sredinom 19. stoljeća našli u najstrožem središtu jedinstvenog Zagreba. Bili su to najvećim dijelom uspješni trgovci koji su se brzo akulturirali u Zagrebu, a njihova prezimena, poput Gavella, Malina, Popovića i Stankovića,

trajno su upisana u zagrebačku urbanu memoriju i to u vrlo različitim profesijama.⁶

VAŽNOST KULTURNIH TRANSFERA U STVARANJU NACIJE

Neovisno o tome po kojim bismo kriterijima mogli definirati pripadnike zagrebačke hrvatske nacionalne elite u 19. stoljeću, uvijek bi među njima bio ne mali broj ljudi koji svojim rođenjem ili podrijetlom u prvoj ili drugoj generaciji etnički nisu bili Hrvati ili konfesionalno nisu bili katolici. Bartol Felbiger (Cheb, 15. IX. 1785. ili 14. IX. 1786. - Zagreb, 17. ili 18. II 1871.) graditeljski je zadužio Zagreb i Hrvatsku u prvoj polovici 19. stoljeća toliko da je danas nemoguće bilo što važnijeg reći na teme zagrebačke graditeljske baštine, a da njegov opus ne bude posebno poglavlje. Isto vrijedi na drugi način i za Karla Ferdinanda Hermanna Bolléa (Köln. 18. X. 1845. - Zagreb, 17. IV. 1926.) u drugoj polovici 19. i početkom 20. stoljeća. Felbiger je bio češki Nijemac, a Bollé Nijemac francuskog podrijetla, koji je, k tome, u Hrvatsku prvi put stigao 1876. godine, dakle, kao zreo čovjek.⁷ Vrlo mnogo bi se sličnih primjera moglo navesti s drugim hrvatskim gradovima u vezi, sa cijelom Hrvatskom u vezi, ali je i ovo, siguran sam, ovom prilikom dovoljno.

Da ostanemo na zagrebačkom primjeru, kada je riječ o njegovu kulturnom identitetu u povijesti 19. i 20. stoljeća, demografski udio židovske zajednice je u najizrazitijem obrnutom razmjernom odnosu spram vrlo velikog udjela Zagrepčana židovskog podrijetla u stvaranju modernog Grada.⁸ Tim je veća tragedija koja je zadesila tu zajednicu osuđenu na totalni nestanak pod ustaškom vlašću i to u trenutku kada je svojim radom i poduzetništvom najviše doprinosila gradu u kome se akulturirala.

Međutim, kulturni transferi nisu samo urbani fenomen. Oni su na drugačije načine, ali u biti ništa manje i ruralni, ali ih je teže istraživati i imaju dalekosežnije implikacije za stvaranja slike nacije o sebi i drugima. Navest ću jedan primjer! Etnodemografski ranonovovjekovni transferi u hrvatsko-bošnjačko-crnogorsko-srpskom kvadratu (ili, hrvatsko-bošnjačko-srpskom trokutu, što mi se za tu epohu čini primjerenijim), u horizontu štokavskog dijasistema, tolikih su razmjera i u svim smjerovima da je moderne hrvatsku, bošnjačku, crnogorsku i srpsku naciju nemoguće razumjeti kao povijesne pojave ako se isključi ili marginalizira fenomen migracija. Dakako, nije riječ samo o migracijama unutar tog trokuta (četverokuta) nego i daleko preko njegovih granica - sve do Male Azije, Karpata, ali i sjevero(zapadne) Panonije te raznih dijelova jadranske Italije. Riječ je o nebrojenom

mnoštvu kapilarnih kulturnih transfera koji su danas istraživački, ali i praktično - imajući na umu zbivanja u suvremenom svijetu - nezaobilazni za jednu nacionalnu kulturu koja kritički reflektira svoj odnos prema "drugima".⁹

MULTIKULTURALIZAM NIJE MRTAV

Dakle, kada raspravljamo o "uključivanju" identiteta nacionalnih manjina u redovite nastavne programe, ne može se previdjeti da nema nacionalnog identiteta u ahistorijskom singularu i to ne samo kada je riječ o etničkom podrijetlu ljudi koji konstituiraju nacionalnu kulturu u dugome povijesnom trajanju! Nacionalni identitet kao kulturni (ovdje može i - civilizacijski) fenomen uvijek je u pluralu.

To nikako ne znači da je bilo koja nacija singularno manje nacija ako se suočava s kulturnom ili civilizacijskom kompleksnošću svoje baštine! Moderna hrvatska nacija je jedan od uspješnih europskih primjera kako se u vrlo složenim povijesnim procesima može konstituirati moderna nacija u milenijskom horizontu redefiniranja tradicija s hrvatskim atribucijama. Međutim, Hrvati danas neće biti manje nacija ako se više bude suočavali s inter- i multikulturnim aspektima svoje kulture u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Naprotiv. Time će samo reafirmirati svoj europski legitimitet. Temeljni problem opstanka svake nacije danas se i sastoji u tome kako prihvaćati epohalne, univerzalne izazove na nacionalno partikularan način, ali tako da odgovori na izazove budu univerzalno inkluzivni, kada je riječ o temeljnim vrijednostima svjetske zajednice, a ne ekskluzivni.

S druge strane, manjinske etno(konfesionalne) zajednice u Hrvatskoj takvom kulturnom i obrazovnom politikom mogu silno mnogo dobiti i doista imati osjećaj da su ravnopravni dionici i hrvatske kulture i svojih (neprimjereno rečeno) matičnih nacionalnih kultura.

Mi smo nedavno mogli čuti jednu europsku političarku, koju inače velikom većinom iznimno cijenimo, koja je suočena sa zbiljskim teškoćama socijalne integracije brojnih pripadnika manjinskih skupina različitoga etničkog porijekla, izgovorila: "Multikulturalismus ist kaputt." Ne ulazim u političke aspekte multikulturalizma u konkretnom slučaju. Kako god danas imenovali bezbrojne pojave kulturnih transfera u suvremenom svijetu, činjenica je da je fenomen kulturnih transfera star koliko i ljudska vrsta, kao što je činjenica da su kulturni transferi danas većih razmjera nego ikada u povijesti čovječanstva. Nemoguće je reducirati ih na pitanja manje ili više uspješne politike. Oni su globalni civilizacijski imperativ. Siguran sam da je to bitno i za hrvatsko društvo i kulturu i da će se Hrvatska najuspješnije nositi s europskim izazovima suvremenog i budućeg multikulturalizma, ako racionalizira primjereni model razumijevanja vlastite baštine, napose u odgoju i obrazovanju, što na prvom mjestu podrazumijeva interkulturne modele i prakse u cijeloj Hrvatskoj. Ključ za ravnopravno pripadnika većine i manjina nije isključivo u pravu na kulturnu autonomiju manjina. Ključ je isto tako i u njihovu pravu da ravnopravno participiraju u većinskoj kulturi, ali također i u pravu pripadnika većine da ne budu "zarobljenici" redukcionističke, etnonkonesociocentričke autopercepcije, a time nužno i "zarobljenici" stereotipa o "drugima" među sobom kao "remetilačkim faktorima".

Čast mi je što mogu reći da je Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, napose Zavod za hrvatsku povijest i Centar za komparativnohistorijsku i interkulturne studije, spreman sudjelovati u razvitku jednoga ovakvog koncepta.

5. Sikirić Assouline, Zvezdana, *Gradani Slobodnog i Kraljevskog Grada Zagreba, prema Knjizi Građana (1733.-1799.)* (magistarski rad), Zagreb 1996. str. 42.

6. Kampuš, Ivan - Karaman, Igor, *Tisućljetni Zagreb od davnih naselja do suvremenog velegrada*, Školska knjiga, Zagreb 1994., 120-121; Roksandić, Drago, "Pravoslavna crkvena općina na području Gradeca između Patenta o toleranciji 1781. i revolucije 1848. godine", u: Kampuš, Ivan (gl. ur.), *Zagrebački Gradec 1242-1850.*, Grad Zagreb, Zagreb 1994., str. 277-292.

7. Vidjeti: Hrvatski biografski leksikon 2/Bj - C, Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb 1989., str. 115-117.

8. Goldstein, Ivo, "Židovi na Gradecu krajem 18. i početkom 19. stoljeća", u: Kampuš, Ivan (gl. ur.), *Zagrebački Gradec 1242-1850.*, Grad Zagreb, Zagreb 1994., str. 293-304; Goldstein, Ivo - Goldstein, Slavko, *Holokaust u Zagrebu*, Zagreb 2001., str. 24-30 (kratka povijest Židova u Zagrebu do 1941.)

9. Roksandić, Drago, "Shifting Boundaries, Clientalism and Balkan Identities", u: Revel, Jacques - Levi, Giovanni (ur.), *Political Uses of the Past. The Recent Mediterranean Experiences*, Frank Cass, London - Portland Or 2002, str. 43 - 48; Roksandić, Drago, "L'Europe et ses frontières multiples dans le Sud-Est: problèmes et approches" / "Europa i njene višestruke jugoistočnoeuropske granice", u: *La perception de l'Europe - Percepcija Europe*, Litteris, Zagreb 2009., str. 52-63, 156-166.

MEĐUNARODNI SVEUČILIŠNI CENTAR U KULI STOJANA JANKOVIĆA

Na zagrebačkom Sveučilištu 28. prosinca uz sudjelovanje rektora prof. dr. sc. Alekse Bjeliša te potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske dr. sc. Slobodana Uzelca promoviran je projekt Međunarodnoga sveučilišnog centra u Kuli Stojana Jankovića u Islamu Grčkom kod Zadra te predstavljena izdanja Biblioteke "Desničini susreti", edicije Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije Filozofskog fakulteta u Zagrebu i nakladnika FF press i Plejada iz Zagreba.

Projekt Međunarodnoga sveučilišnog centra u Kuli Stojana Jankovića u Islamu Grčkom u inicijalnoj je fazi i u Hrvatskoj je jedinstven primjer dugoročnog javno-privatnog ulaganja Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilišta u Zadru i vlasnika Kule Stojana Jankovića, potomaka poznatog pisca Vladana Desnice (1905.-1967.).

Kula Stojana Jankovića je zaštićeno kulturno dobro Republike Hrvatske i cilj je ovog projekta istovremeno doprinijeti njezinoj dugoročnoj održivoj zaštiti, ali i revitalizaciji u njezinu submediteranskom krajoliku.

Projekt je jedinstven i po tome što se od 2005. godine realizira kao autonomna sveučilišna inicijativa po načelu "work-in-progress", tj. umreženih istraživačkih, obrazovnih i primijenjenih sadržaja s težištem na interkulturalizmu i održivom razvoju. U okviru projekta "Desničini susreti" su među dosada realiziranim inicijativama javno, najpoznatiji. Ove su godine održani peti put dok je prvi put predstavljena produkcija njihove biblioteke i to kroz tri vrijedne edicije "Od domus episcopi do Kule Jankovića. Prostorni razvoj Kule Stojana Jankovića u Islamu Grčkom" autora Ivana Basića, "Zapisi iz Gornjih Ravnih kotara. Etnološki, povijesni i muzeološki prilozi u Islamu Latinskom, Islamu Grčkom, Kašiću i Podgradini" (uredili Milana Černelić i Marijeta Rajković Iveta) te Zbornik radova "Desničini susreti 2005.-2008." koji su uredili Drago Roksandić i Ivana Cvijović.

MANJINSKE SKUPINE U OBRAZOVANJU

U organizaciji Mreže centara za obrazovne politike i Foruma za slobodu odgoja održan je okrugli stol "Sudjelovanje i zastupljenost manjinskih skupina u obrazovanju i doprinos građanskog obrazovanja u stvaranju demokratskih škola"

Na okruglom je stolu predstavljen projekt "Unapređivanje sudjelovanja i zastupljenosti manjinskih skupina u obrazovanju" (APREME) koji se provodi uz potporu Europske komisije i Instituta "Otvoreno društvo" u pet zemalja jugoistočne Europe. Projekt istražuje uključenost roditelja i učenika, pripadnika nacionalnih manjina, u aktivnosti škole, prikuplja dobre primjer iz prakse te dodjeljuje sredstva za projekte samih škola.

Rezultati istraživanja u Hrvatskoj ukazuju na potrebu za sustavnim radom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, škola, te školskih odbora na uključivanju manjinskih skupina te roditelja i lokalnih zajednica.

U sklopu skupa predstavljeno je i istraživanje o stajalištima i potrebama roditelja u sklopu

projekta "Advancing Educational Inclusion and Quality in SE Europe", Instituta "Otvoreno društvo" u deset zemalja jugoistočne Europe. Rezultate za Hrvatsku predstavila je Renata Miljević-Ričički sa zagrebačkog Učiteljskog fakulteta s posebnim osvrtom na razlike između "većinskih roditelja i roditelja manjinskih grupa" (Roma u uzorku za Hrvatsku). Rezultati upućuju na to da roditelji romske populacije češće izjavljuju da njihovoj djeci škola ne ide dobro, ali su i zadovoljniji količinom i kvalitetom informacija koje dobivaju od škole.

Prva smotra kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina u Splitu

U SPLITU MANJINE DOBILE PROSTOR I POKRENULE SVOJU KULTURNU SMOTRU

Nacionalne manjine u Splitu dobile su nove, opremljene prostore za svoj rad. Na prigodnoj svečanosti zamjenik gradonačelnika Jure Šundov izjavio je da će nacionalne manjine imati punu podršku aktualnih gradskih vlasti.

"Hrvatsku državu ne treba praviti samo sa Hrvatima. Svaki narod mora biti ponosan da u sastavu svoje države ima druge narode i kulture. Moramo poticati različitost, da svatko bude ono što jest. Da pripadnici nacionalnih manjina znaju i tko su i odakle potiču. Svi pripadnici nacionalnih manjina su bogatstvo Splita" rekao je Šundov. Zahvaljujući aktualnoj vlasti, što je na kvalitetan način riješeno pitanje prostora u kojima će ubuduće djelovati, predstavnici manjina ocijenili su kako je riječ o povijesnom danu za nacionalne manjine u Splitu te su izrazili uvjerenje da će ovi prostori biti na korist i drugim građanima Splita. Grad Split je u uređenje i opremanje prostora ukupne površine 318 m² uložio 420 tisuća kuna.

Istovremeno, po uzoru na neke druge gradove u Hrvatskoj, na inicijativu makedonskog kulturnog društva "Makedonija" iz Splita te Koordinacije gradskih Vijeća bošnjačke, crnogorske, makedonske, slovenske i srpske nacionalne manjine i predstavnika mađarske nacionalne manjine, a uz financijsku potporu gradskog Poglavarstva 22. prosinca održana je i Prva smotra kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina Splita koja bi ubuduće trebala postati tradicionalna manifestacija od interesa za čitav grad.

STANJE LJUDSKIH PRAVA JOŠ NE ZADOVOLJAVA

U povodu Međunarodnog dana ljudskih prava (10. prosinca) udruge i institucije koje se

bave zaštitom ljudskih prava upozorile su da, unatoč pohvalama koje se mogu čuti u Hrvatskoj na tom planu, još nije učinjeno dovoljno, podsjetivši da se prije pet godina upozoravalo na iste stvari koje su sada na dnevnom redu u pregovorima s EU.

Vrijeme je da se upozori kako nije učinjeno dovoljno, pogotovo u upravi i pravosuđu, što dovodi do sve veće diskriminacije i nejednakosti pred zakonom, ponajprije manjinskih društvenih skupina, ali i sve većeg broja ljudi osiromašenih u krizi koji ne mogu ostvariti svoja prava, istaknuto je na konferenciji za novinare koju su povodom Međunarodnog dana

ljudskih prava zajedno organizirali Ured pučkog pravobranitelja, Centar za ljudska prava i Kuća ljudskih prava, želeći ocijeniti stanje ljudskih prava u Hrvatskoj te apelirati na potrebu jačanja institucije pučkog pravobranitelja kao ključnog tijela za zaštitu ljudskih prava.

Smatra se kako je u hrvatskom pravosuđu učinjen veliki pomak u zakonodavstvu ali je zato u praksi učinjeno malo jer postupci još uvijek traju predugo a sudovi su neažurni, što najteže pogađa slabe i siromašne te se ističe kako je za približavanje europskim standardima nužno

provesti depolitizaciju upravnih službi, a naročito rukovodećih funkcija jer je politizacija pogubni izvor klijentelizma i korupcije.

U osvrtu na situaciju nacionalnih manjina ističe se da su pripadnici etničkih i nacionalnih, ali i drugih manjinskih skupina izloženi raznim oblicima verbalnog, te rjeđe fizičkog nasilja, a zabilježen je i značajan broj slučajeva diskriminatornog postupanja i govora mržnje, no samo je mali dio procesuiran.

Ocijenjeno je da su posebno ugrožene romska manjina zbog lošeg društveno-ekonomskog položaja, srpska manjina na područjima od posebne državne skrbi zbog neriješenih stambenih pitanja i nezaposlenosti te neintegriranosti, kao i seksualne manjine, koje su sve češće izložene nasilju.

Upozoreno je na kompliciranu proceduru i restriktivne uvjete za ostvarivanje besplatne pravne pomoći zbog čega ta pomoć velikoj većini siromašnih građana ostaje nedostupna, a u isto vrijeme raste broj građana koji takvu pomoć traže.

STINA NOVINSKA AGENCIJA

izdavač: STINA d.o.o. Split

Šetalište Bačvice 10, 21000 SPLIT, Croatia

tel/fax: ++385/21/321-421, 488-945

e-mail: stina@zamir.net & stina@st.t-com.hr

internet: www.stina.hr

direktor: Goran Vežić

glavni urednik: Stojan Obradović